

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
**ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ
ОСВІТИ**

Студентки 2 курсу, 4мз групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Купченко
Яна
Євгеніївна

(підпис студента)

Науковий керівник
д.е.н.,
доцент

Новікова
Наталія
Леонідівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
д.е.н.,
доцент

Ладонько
Людмила
Степанівна

(підпис гаранта)

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«28» лютого 2020 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Купченко Яни Євгенівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту):
**«ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. № 756

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 02.11.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): є поглиблення теоретичних засад організації роботи органів державної влади в сфері освіти та розроблення рекомендацій щодо напрямів її удосконалення.

Об'єкт дослідження: є процес організації роботи органів державної влади в сфері освіти .

Предмет дослідження: є теоретичні та прикладні аспекти організації роботи органів державної влади в сфері освіти.

- 4.Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ	4

1.1. Нормативно-правові засади функціонування органів державної влади в сфері освіти.....	4
1.2. Функції органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері освіти	12
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ	26
2.1. Організація роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації	26
2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти.....	39
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОСВІТИ	48
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	Фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 01.11.2019	01.11.2019
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 28.02.2020	28.02.2020
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 19.06.2020	19.06.2020
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.09.2020	01.09.2020
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.10.2020	01.10.2020
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 02.11.2020	02.11.2020
7	Підготовка письмового відгуку на	До 06.11.2020	06.11.2020

	випускню кваліфікаційну роботу		
8	Зовнішнє рецензування ВКР	До 16.11.2020	16.11.2020
10	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	23-27. 11.2020	23-27. 11.2020
11	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 01.12.2020	До 01.12.2020
12	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією до ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6.Дата видачі завдання « 28 » лютого 2020 р.

7.Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Новікова Н.Л.

(прізвище, ініціали, підпис)

8.Керівник проектної групи

(гарант освітньої програми) Ладонько Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9.Завдання прийняв до виконання студент Купченко Я.Є.

*(прізвище, ініціали,
підпис)*

10.Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота Купченко Яни Євгеніївни на тему: «Організація роботи органів державної влади в сфері освіти» відповідає темі та носить актуальний характер. Автором опрацьовано значний масив вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел, що дало змогу розкрити сутність заявленої теми.

У першому розділі автором досліджено теоретико-методичні засади організації роботи органів державної влади в сфері освіти, визначені їх функції та розглянуто нормативно- правові засади їх функціонування

Другий розділ ВКР присвячено аналізу організації роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації, проведено дослідження світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти з метою його імплементації в Україні.

У третьому розділі запропоновані напрями удосконалення організації роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти.

Зміст та структура роботи розкривають тему, робота виконана відповідно до вимог та рекомендована до захисту з позитивною оцінкою, а її автор,

Купченко Яна Євгеніївна заслуговує на присвоєння ступеня магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Ладонько Людмила Степанівна
(ПІБ, підпис, дата)

11.Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):
Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента

(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Ладонько
Людмила Степанівна
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна
(підпис, прізвище, ініціали)

«03» грудня 2020 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ	4
1.1. Нормативно-правові засади функціонування органів державної влади в сфері освіти.....	4
1.2. Функції органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері освіти.....	12
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ	26
2.1..Організація роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації	26
2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти.....	39
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОСВІТИ.....	47
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зважаючи на осучаснені норми вітчизняного законодавства, на основі якого здійснюється регулювання суспільних відносин у сфері освіти, вона визнана державою як одна з найважливіших сфер.

Реформаційні процеси, які сьогодні проходять в Україні та торкаються системи освіти, направлені на виведення її на якісно новий рівень, що відповідає загальновизнаним у Європі та світі стандартам. В той же час, законодавець та органи публічного адміністрування повинні виважено підходити до реформування всіх складових компонентів освіти для уникнення негативних виявів і наслідків для держави, суспільства, окремих осіб.

Будь-які модифікації, зміни, перетворення обов'язково повинні базуватися на закріплених загальнодержавних принципах та запроваджуватися лише в інтересах приватних осіб. Саме за цих умов державна політика у сфері освіти буде, якісною та ефективною.

Дослідження питання організації роботи органів державної влади у сфері освіти займалися Л. Белова, В. Грабовський В., О. Жадько, Т. Козирь, В. Комзюк, Є. Красняков, К. Корсак, Д. Петрашенко, О. Сахарук, Я. Тицька та інші.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад організації роботи органів державної влади в сфері освіти та розроблення рекомендацій щодо напрямів їх удосконалення. Основними завданнями є:

- дослідити теоретико-методичні аспекти організації роботи органів державної влади в сфері освіти ;
- проаналізувати функції органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері освіти;

- проаналізувати аналіз сучасного стану роботи органів державної влади в сфері освіти ;
- дослідити імплементацію світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти;
- визначити напрями удосконалення роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти.

Об'єктом дослідження є процес організації роботи органів державної влади в сфері освіти .

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є теоретичні та прикладні аспекти організації роботи органів державної влади в сфері освіти.

У роботі були використані загальнонаукові методи індукції, дедукції, порівняння, класифікації та узагальнення для виділення особливостей функціонування органів державної влади в сфері освіти. Методи аналізу використовувалися для дослідження сучасного стану роботи органів державної влади у сфері освіти. Метод порівняння та логічного аналізу було використано у вивченні зарубіжного досвіду здійснення державної політики в сфері освіти.

Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи є широке коло наукових джерел: монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, публікації у періодичних виданнях, законодавчі та нормативні акти з питань організації роботи органів державної влади, офіційні статистичні матеріали Міністерства освіти і науки України, а також статична інформація міжнародних організацій, інтернет-джерела.

Основні положення та результати (висновки, пропозиції) дослідження можуть бути використані органами державної влади у процесі вдосконалення організації роботи органів самоврядування у сфері освіти.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (налічує 67 найменувань). Загальний

обсяг роботи становить 68 сторінок комп'ютерного тексту, в тому числі основний – 60 сторінок, містить 1 таблицю, 12 рисунків.

Основні результати дослідження викладено у статті: Купченко Я. Організація роботи органів державної влади в сфері освіти // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н.Л. Новікова – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с. (С.134-140).

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ

1.1. Нормативно-правові засади функціонування органів державної влади в сфері освіти

Освіта являється стратегічним ресурсом покращення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави. Тож, сьогодні існує вагома потреба у виваженій, прозорій і відповідальній діяльності органів державної влади, які реалізують державну політику у сфері освіти України, яка більшою мірою залежить від досконалого і ефективного правового регулювання.

Отже, державна політика у сфері освіти – це визначена законодавством сукупність дій органів державної влади стосовно формування й реалізації стратегічних завдань сфери освіти, удосконалення та розвитку системи для задоволення потреб людини й суспільства. Серед ознак, які описують державну політику у сфері освіти, виділяються такі:

- це один із невід’ємних компонентів загальної політики держави;
- особлива галузь, у якій вона реалізовується, – сфера освіти;
- спеціальні органи державної влади, які встановлені законодавством та приймають участь в її формуванні й реалізації;
- обов’язкова умова для реалізації – нормативно-правові акти;
- направленість на функціонування й розвиток системи освіти;
- реалізація від імені держави в особі органів та установ, які представляють усі гілки державної влади;
- наявність специфічної мети – задоволення потреб людини й суспільства.

Як було вже сказано, державна політика у сфері освіти – це прерогатива органів державної влади, які і реалізують її від імені держави в рамках загальнонаціональної політики. Так, законодавством встановлено

перелік суб'єктів, які приймають участь у формуванні й реалізації державної політики у галузі освіти, до системи яких входять Верховна Рада України (визначає державну політику у сфері освіти) та Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади в освітній сфері й науки, інші центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (впроваджують державну політику у сфері освіти).

Законодавець системно підходить до визначення бази для формування й реалізації державної політики у галузі освіти, оскільки цей процес повинен бути виваженим, враховувати обов'язковість забезпечення прав окремих осіб і всього суспільства.

Потрібно зазначити, що державна політика у галузі освіти не є одномоментним явищем, оскільки має відносно довгий шлях формування, до того ж цей процес розвивається. Так, приміром, Є. Красняков, аналізуючи формування державної політики у сфері освіти України на національному рівні, виділяє вісім етапів розвитку державної політики у цій сфері [24, с. 22–23].

Враховуючи вітчизняні дослідження можна запропонувати наступну періодизацію державної політики у галузі освіти з виділенням таких етапів, таблиця 1.1.

Таблиця 1.1

Етапи періодизації державної політики у галузі освіти

№	Етап	Характеристика
1	1991–1997 рр.	етап становлення засад державної політики у галузі освіти; визначаються ухваленням Закону Української РСР «Про освіту», затвердженням Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), закріпленням основних засад участі держави в цих відносинах;

Продовження таблиці 1.1

№	Етап	Характеристика
2	1998–2002 рр.	етап формування державної політики у галузі освіти; визнаються вдосконаленням спеціального законодавства, практичним втіленням правових норм, визначенням загальної стратегії розвитку вітчизняної освіти, нормативів, вимог, стандартів;
3	2003–2016 рр.	етап розвитку державної політики у галузі освіти; пов'язаний із затвердженням стратегічного плану дій – Національної доктрини розвитку освіти, формуванням відповідної законодавчої бази, розробленого стратегічного документа стосовно розвитку освіти, підготовкою до затвердження цільових державних програм;
4	з 2017 р.	етап модифікації державної політики у галузі освіти; визначається ухваленням діючого сьогодні Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. зі зміною ціннісних ознак та осучаснених підходів до вимог якості освіти в Україні, ухваленням підзаконних законодавчих актів, направлених на його виконання

Джерело: сформовано автором за[24].

Суб'єктами, які формують та реалізують державну політику в галузі освіти, є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Верховна Рада України наділена законодавчими повноваженнями у галузі освіти.

Кабінет Міністрів України наділений законодавчими, фінансовими, організаційними, контрольними механізмами впливу на сферу освіти. Таким чином, через систему органів виконавчої влади забезпечується реалізація державної політики в галузі освіти. Уряд організовує розробку, затверджує та забезпечує виконання загальнодержавних програм розвитку освіти. Забезпечує формування матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку освіти. Безпосередньо або через уповноважений ним орган Уряд України виступає засновником вищих навчальних закладів.

Створює ефективні механізми реалізації прав вищих навчальних закладів, дослідників та викладачів та осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах. Визначає конкретні умови для підготовки фахівців у важливих високотехнологічних сферах відповідно до державних цільових програм. Забезпечує контроль за дотриманням законодавства про освіту.

Центральний орган виконавчої влади в галузі освіти і науки (Міністерство освіти і науки України) розробляє стратегії та програми розвитку освіти та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України.

Слід зазначити, що цей державний орган має стратегічні та тактичні повноваження. Міністерство, наприклад, бере участь у формуванні та реалізації державної політики у галузі освіти, науки, підготовці фахівців з вищою освітою. Постійно здійснює моніторинг та аналіз потреб українського ринку праці, вносить пропозиції щодо обсягу та напрямів державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою. Здійснює дослідницьку діяльність у галузі освіти, визначає тенденції її розвитку. Формує стратегічні напрямки розвитку освіти з урахуванням тенденцій науково-технічного прогресу та інших факторів. Міністерство узагальнює світовий та вітчизняний досвід розвитку освіти. Здійснює міжнародну співпрацю в цій галузі. Забезпечує роботу Єдиної державної електронної бази даних про освіту. Складає перелік галузей знань та перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Затверджує форми документів про вищу освіту державного зразка. Видавати ліцензії на освітню діяльність на основі позитивного експертного висновку Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, а також поновлювати та анулювати їх. Саме Міністерство освіти і науки України формує пропозиції та розміщує державне замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою. Здійснює низку заходів щодо акредитації, ліцензування, реалізації законодавчих норм про присвоєння наукових звань, присвоєння наукових ступенів, а також щодо матеріально-технічного та фінансового забезпечення навчальних закладів.

Інші державні органи, до сфери управління яких входять вищі навчальні заклади, беруть участь у реалізації державної політики в галузі освіти і науки. Вони беруть участь у підготовці фахівців, у ліцензуванні освітньої діяльності. Виконувати аналітичну функцію, зокрема - аналізувати якість навчальної діяльності. Влада

Органи місцевого самоврядування, до управління яких входять установи, у межах власних повноважень забезпечують виконання державних програм у галузі освіти. Вони також вивчають потребу у спеціалістах з вищою освітою на місцях та вносять пропозиції до Міністерства освіти і науки України щодо обсягу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою. Вносити пропозиції до центрального органу виконавчої влади у галузі освіти та науки щодо формування мережі вищих навчальних закладів.

Сприяти працевлаштуванню та соціальному захисту випускників вищих навчальних закладів, що входять до їх управління. Залучати підприємства, установи та організації (за згодою) до вирішення проблем розвитку системи вищої освіти.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти висуває вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, розробляє положення про акредитацію освітніх програм, досліджує якість освітньої діяльності вищих навчальних закладів, проводить ліцензійну експертизу, проводить акредитацію освітніх програм. оцінка якості освітньої діяльності тощо.

Нормативно-правову основу функціонування органів державної влади в галузі освіти складають Конституція України та інші закони, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, документи державного прогнозування та стратегічного планування розвитку.

Таким чином, основні принципи державної політики у галузі освіти закріплені в Конституції України та інших законах.

Конституція України як основний закон держави закріплює основні засади правового регулювання державної політики у сфері освіти, встановлює конституційне право громадян на освіту та державні гарантії його реалізації. Стаття 53 Основного Закону України наголошує, що «кожен має право на освіту [23].

Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам».

Конституцією України встановлені принципи обов'язкового встановлення основ регулювання освіти на законодавчому рівні (ст. 92); забезпечення політики у сфері освіти Кабінетом Міністрів України (стаття 116) тощо [23].

До законів, які закріплюють особливості функціонування органів державної влади в сфері освіти, доцільно віднести Закон України «Про освіту» [39], «Про дошкільну освіту» [40], «Про повну загальну середню освіту» [41], «Про позашкільну освіту» [42], «Про професійно-технічну освіту» [43], «Про вищу освіту» [44] тощо.

Так, у ст. 5 діючого Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. [39] зазначено наступні положення:

- 1) державну пріоритетність вказаної сфери;
- 2) направленість на забезпечення інноваційного, соціально-економічного й культурного розвитку суспільства;
- 3) взаємозв'язок фінансування освіти з інвестуванням у людський потенціал, сталий розвиток суспільства та держави;
- 4) перелік органів державної влади, які формують і здійснюють державну політику у сфері освіти;

5) ключові засади, на яких базується формування й реалізація такої політики;

6) перелік документів державного прогнозування та стратегічного планування розвитку освіти, а також обов'язок органів влади відкрити доступ до вказаних документів через їх оприлюднення на своїх офіційних веб-сайтах;

7) обов'язок держави формувати умови для отримання освіти [39].

Таке детальне й ґрунтовне встановлення ключових засад тільки підтверджує значення освіти та необхідність належної державної політики в цій галузі для забезпечення прав людини й суспільства.

3-поміж актів Президента України, що стосуються державної політики у галузі освіти, можна назвати Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 р. № 344/2013 [53], Указ Президента України «Питання забезпечення виконання покладених на Кабінет Міністрів України завдань і повноважень у сферах культури, освіти, науки, молоді, спорту та охорони здоров'я» від 28 грудня 2012 р. № 765/2012 тощо.

До актів Кабінету Міністрів України у цій галузі належать Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Державної служби якості освіти» від 7 листопада 2018 р. № 935 [47], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» від 3 жовтня 2018 р. № 710-р [48], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» від 19 вересня 2018 р. № 660-р [49] тощо.

До найважливіших підзаконних нормативно-правових документів, які є основою правового регулювання державної політики у галузі освіти, являється постанови Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»))» від 03.11.1993 р. № 896 [50], «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості

вищої освіти» від 15.04.2015 р. № 244 [51], «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» від 16.10.2014 р. № 630 [52], – та інші адміністративні правові акти.

Діяльність органів місцевого самоврядування у галузі освіти регулюються рядом державних документів, зокрема: Конституція України [23], Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [64], Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [10], Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. [22].

Основним законом, який регламентує роботу органів місцевого самоврядування, є ухвалений 21 травня 1997 р. закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який закріплює систему місцевого самоврядування у державі, аспекти організації й діяльності, відповідальності та правового статусу органів та посадових осіб місцевого самоврядування [36].

До того ж, діяльність органів місцевого самоврядування в Україні регулюється законами України: «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 р. [46], «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. [38], «Про освіту» [39], «Про повну загальну середню освіту» [41]; указами Президента України: від 25.06.2013 р. № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [53].

Водночас, щодо місцевого самоврядування застосовуються такі міжнародні документи: «Європейська Хартія місцевого самоврядування» від 15 жовтня 1985 р. (ратифікована Україною 15 липня 1997 р.), Всесвітня декларація місцевого самоврядування, прийнята 23–26 вересня 1985 р. тощо. Вказаними документами встановлюється, що місцеве самоврядування виступає для громадян найближчим рівнем управління, і саме на місцевому рівні найліпше формувати умови для гармонійного життя громади.

У 2014 р. в Україні було впроваджено реформу місцевого самоврядування, визначену Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», направлену на поліпшення життєвого середовища населення, надання доступних та якісних публічних послуг, погодження інтересів територіальних громад і держави. Реформа означає передачу фінансових ресурсів та повноважень органам місцевого самоврядування від органів державної влади [64].

Загалом, правове регулювання функціонування органів державної влади в сфері освіти України є ваговою складовою загального правового регулювання у вказаній сфері і проходить сьогодні в дуже складних умовах зовнішньо- і внутрішньополітичної нестабільності держави, економічної кризи, реформування соціально-культурної сфери, інтеграції вітчизняної освіти до європейського і світового освітнього простору, а це потребує безперервного вдосконалення правового регулювання, врахування всіх позитивних і негативних чинників і тенденцій розвитку освітньої сфери для забезпечення в процесі такого регулювання формування і реалізації ефективної державної освітньої політики для прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави, захисту національних інтересів України.

1.2. Функції органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері освіти

Сучасною освітньою системою проголошена ідея забезпечення управління з урахуванням суспільної думки, а сама система управління галуззю освіти розвивається як державно-громадська, метою якої являється оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, суспільства та держави.

Зауважимо, що у «Національній доктрині розвитку освіти у ХХІ столітті» значна увага приділяється розробленню управлінських моделей із залученням громадян і експертів для підвищення гнучкості, демократичності

управління та надання йому державно-громадського характеру. Це призводить до направлення державної політики у сфері освіти на зростання ролі органів місцевого самоврядування, активізацію громадських рад, батьків, ЗМІ, громадських організацій в освітній, науково-методичній діяльності установ освіти, прогнозуванні розвитку та оцінці якості надання освітніх послуг.

Важливу роль у такому процесі відіграють органи місцевого самоврядування, адже на них покладено низку функцій і повноважень у галузі освіти. Зважаючи на це, важливим є визначення ролі, функцій і напрямів діяльності органів місцевого самоврядування в освітній галузі для з'ясування особливостей їх взаємодії з різними учасниками освітнього процесу [14, с. 219].

Відповідно до ст. 140. Конституції України «місцеве самоврядування в Україні є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно розв'язувати проблеми місцевого значення у відповідності до Конституції і законів України» [23]. Таке ж саме трактування надає і ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування» [36].

Таким чином, Конституція України покладає на державу функцію підтримки місцевого самоврядування як однієї з основ демократичного устрою. Положення Конституції проголосили місцеве самоврядування одним з провідних інститутів демократичного конституційного устрою [23].

Все більше в нинішніх умовах розбудови правової держави та громадянського суспільства підвищується значення місцевого самоврядування, яке сприяє покращенню життєдіяльності суспільства та можливості реалізувати законні права та інтереси громадян. Зацікавлене відношення до цього соціально значимого явища, як місцеве самоврядування спостерігається з боку сучасних науковців, які формують власні погляди стосовно його розуміння [29, с. 83].

Так, О. Бориславська вказує, що «місцеве самоврядування є формою публічної влади, яка реалізується спеціальними суб'єктами – територіальними громадами і сформованими ними органами – та має особливий об'єкт – питання місцевого значення – і реалізується на основі використання муніципальної власності» [4, с. 24].

На думку В. Сенчука, «розглядаючи місцеве самоврядування з погляду теорії демократичної держави, можна відзначити, що воно постає важливим фактором становлення і розвитку демократичної держави, який пов'язаний з функціонуванням системи управління суспільними відносинами через самодіяльність та саморегулювання, для чого спеціальними правами і можливостями наділяються як окремі громадяни, так і їх територіальні громади, що діють у межах закону і під свою відповідальність» [60, с. 20].

Наступний підхід, який пропонується в науковій літературі полягає в тому, що місцеве самоврядування є організаційною формою реалізації населенням влади на місцях, що уповноважена забезпечити самостійне вирішення громадянами, які проживають в межах територіальної одиниці, питань місцевого значення, враховуючи інтереси населення, історичні і місцеві традиції [16, с. 11]. Свою позицію виражає Л. А. Сидорчук, який говорить про те, що «місцеве самоврядування є не тільки сферою самостійності і суспільної активності населення, але й специфічним рівнем влади. Організаційні форми реалізації такої влади встановлюються мешканцями місцевої самоорганізації самостійно, у межах діючого законодавства країни» [61, с. 15].

Розглянувши надані вище визначення, можна дійти висновку, що більшість науковців розуміють місцеве самоврядування, як можливість громадян, які у передбачених законом межах, наділяються відповідною владою проводити управління справами місцевого значення та розв'язувати нагальні проблеми на певній території. Численні теоретичні дослідження говорять про те, що місцеве самоврядування виступає важливим регулятором суспільних відносин, який продовжує розвиватися разом з усією політичною

системою. Зміцнення і додержання правових засад функціонування допоможе швидше досягти необхідного результату [29, с. 83].

Отже, місцеве самоврядування є дієвим соціальним механізмом, який спроможний відповідати інтересам громади і дає можливість безпосередньо впливати на владу. Поряд з цим, влада місцевого самоврядування характеризується наступними особливостями, рис. 1.1.

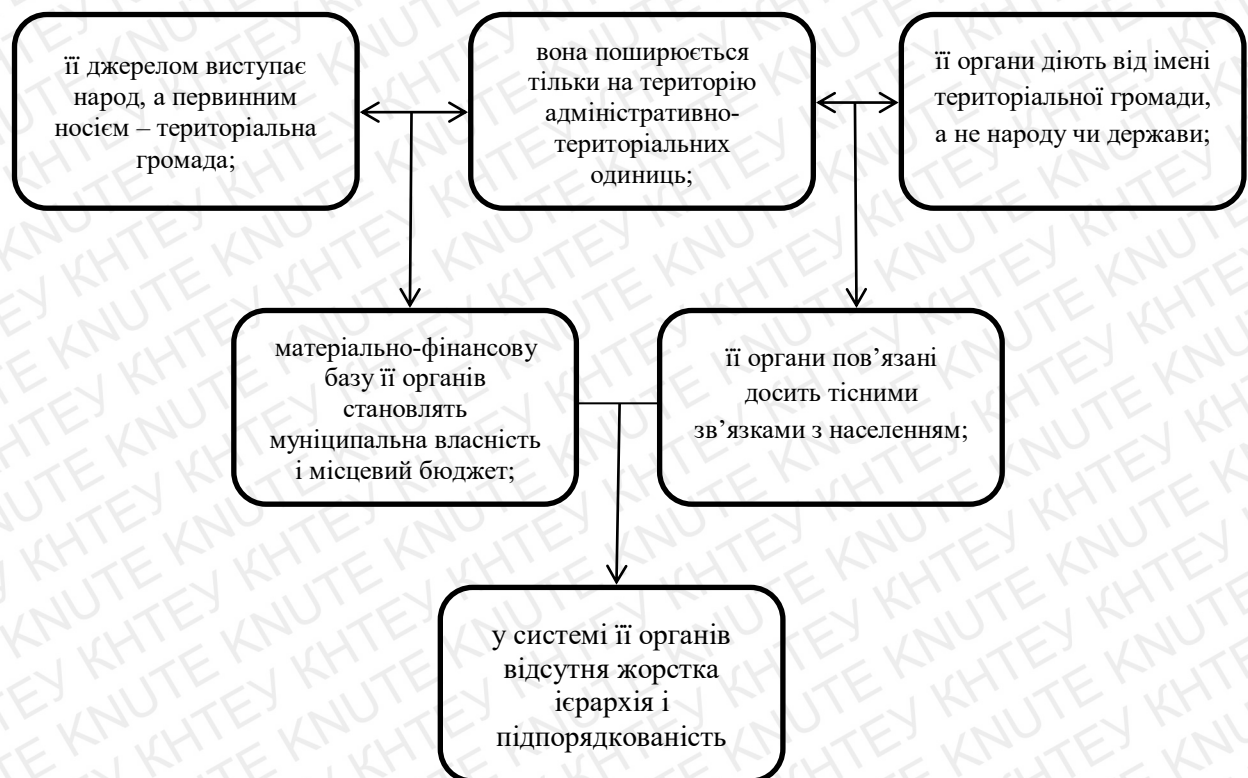

Рис. 1.1 – Особливості влади місцевого самоврядування

Джерело: сформовано автором за [36]

До системи місцевого самоврядування входять [36]: територіальна громада села, селища, міста (первинний суб'єкт місцевого самоврядування, головний носій його функцій та повноважень); сільська, селищна, міська рада (органи місцевого самоврядування, які представляють конкретні територіальні громади та реалізують від їх імені та в їх інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування); сільський, селищний, міський голова (ключова посадова особа територіальної громади); виконавчі органи

сільської, селищної, міської ради; мер (обрана посадова особа місцевого самоврядування); районні та обласні ради (органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст); органи самоорганізації населення (будинки, вулиця, квартал та інші органи самоорганізації населення, які формуються за ініціативою жителів сільськими, селищними, міськими, районними у місті радами та наділяються частиною їх компетенція, фінанси, майно).

До системи місцевого самоврядування входять [36]: територіальна громада села, селища, міста (первинний суб'єкт місцевого самоврядування, головний носій його функцій та повноважень); сільська, селищна, міська рада (органи місцевого самоврядування, які представляють конкретні територіальні громади та реалізують від їх імені та в їх інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування); сільський, селищний, міський голова (ключова посадова особа територіальної громади); виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; мер (обрана посадова особа місцевого самоврядування); районні та обласні ради (органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст); органи самоорганізації населення (будинки, вулиця, квартал та інші органи самоорганізації населення, які формуються за ініціативою жителів сільськими, селищними, міськими, районними у місті радами та наділяються частиною їх компетенція, фінанси, майно).

Основними функціями, які виконують органи місцевого самоврядування, є: нормотворча, установча, контрольна та правоохоронна.

Таким чином, реалізуючи нормотворчу функцію, органи місцевого самоврядування приймають відповідні нормативні акти, які повинні діяти на певній території, розробляють та приймають положення про ради, статут територіальної громади. Функціонування таких органів має здійснюватися відповідно до прийнятих положень.

Представницькі установчі органи місцевого самоврядування виконують свою установчу функцію на пленарних засіданнях, де визначаються питання

кількісного складу ради, її виконавчих органів та апарату ради, що забезпечують принцип організаційної незалежності місцевого самоврядування. Контрольна функція органів місцевого самоврядування передбачає здійснення контрольних заходів представницькими органами місцевого самоврядування щодо перевірки діяльності посадових осіб, виконавчих органів місцевого самоврядування та депутатів відповідних рад. Ці заходи реалізуються у формі заслуховування звітів, повідомлень, розгляду парламентських запитів, прийняття рішень про дострокове припинення повноважень посадових осіб місцевого самоврядування, діяльності тимчасових комісій місцевих рад.

Правоохоронна функція місцевого самоврядування полягає у сприянні охороні громадського порядку, що забезпечує функціонування всієї системи правоохоронних та судових органів, державних служб, що реалізують функції нагляду та контролю за дотриманням закону [29, стор. 85].

Переглянувши перелік функцій місцевого самоврядування, ми можемо зрозуміти, що вони зачіпають широкий спектр соціально значущих проблем. Кожна з функцій повинна бути повністю регламентована для надійної організації суспільного життя [29, с. 85].

Таким чином, роль місцевого самоврядування зростає в контексті побудови надійної політичної системи, яка забезпечить її відповідність соціальним ідеалам та потребам.

Щодо повноважень органів місцевого самоврядування, вони стосуються таких сфер, як: будівництво; освіта, охорона здоров'я, культура, фізичне виховання та спорт; регулювання земельних відносин та охорона природного середовища; соціальний захист населення; зовнішньоекономічна діяльність; вирішення питань адміністративно-територіального устрою; забезпечення правопорядку, захист прав, свобод та інтересів громадян; надання безоплатної первинної правової допомоги тощо [36].

Найбільш поширеними в галузі освіти є повноваження місцевих органів влади приймати місцеві програми розвитку освіти та інші цільові

програми в цій галузі. Відповідно до ст. 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" лише на пленарних засіданнях районних та обласних рад вирішуються питання, що стосуються затвердження цільових програм, заслуховування звітів про їх виконання. Стаття 26 передбачає, що лише на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання затвердження цільових програм з інших питань місцевого самоврядування [36].

Підготовка таких програм, згідно зі ст. 27 Закону, подання їх на затвердження радою, організація їх виконання входить до компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Тому Закон закріплює право місцевих органів влади приймати місцеві програми розвитку освіти, а також інші цільові програми у цій галузі. Місцеві програми дозволяють враховувати специфіку соціального розвитку певного регіону, встановлювати фінансові можливості для підвищення рівня освітнього розвитку та пріоритети, що потребують негайного вирішення [36].

Згідно до ст. 14 Закону «Про освіту» місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування реалізують державну політику у сфері освіти в рамках їх компетенції. Аналіз вказаної норми дає змогу виокремити основні функції місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування стосовно управління освітою:

- 1) забезпечення розвитку мережі навчальних установ, організацій системи освіти, зокрема фінансування витрат на їх утримання за умов перебування у комунальній власності;
- 2) забезпечення заходів стосовно управління освітою на місцях, в т. ч., через створення відповідних органів;
- 3) здійснення соціального захисту працівників освіти, учнівської і студентської молоді;
- 4) виявлення потреб щодо державного замовлення на підготовку робітників для регіону. Отже, Закон встановлює спільні повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування

щодо управління освітою, і для їх диференціації необхідно посилатися на спеціальне законодавство, яке визначає правовий статус цих органів [39].

Так, відповідно до ст. 22 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999 р. Місцеві державні адміністрації проводять у певній галузі державної політики в галузі освіти, зокрема, здійснюють загальне керівництво навчальними закладами в межах їх управління, їх матеріальна та фінансова підтримка. Повноваження органів місцевого самоврядування у галузі освіти закріплені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» та поділяються на власні та делеговані. Однак органи місцевого самоврядування здійснюють управління у галузі освіти лише на рівні територіальних громад сіл, селищ, міст, а на рівні районів та областей визначається делегування відповідних повноважень місцевим державним адміністраціям [34].

До повноважень самоврядних органів виконавчих органів сільських, селищних та міських рад відноситься управління навчальними закладами, які належать до територіальних громад або передаються їм; забезпечення того, щоб неповнолітні здобували загальну середню освіту, а також соціальний захист вчителів та учнів. Держава делегує органам місцевого самоврядування повноваження забезпечувати наявність та безкоштовну освіту в певній області; організація реєстрації дітей дошкільного та шкільного віку; здійснення певних заходів, пов'язаних із соціальним захистом (надання допомоги випускникам навчальних закладів у працевлаштуванні; безоплатне надання підручників малозабезпеченим студентам, створення умов для самоосвіти; надання пільг вихователям, які працюють у сільській місцевості тощо), тощо.

Органам управління освітою, відповідно до ст. 11 Закону "Про освіту", крім місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування також утворюються ними самоврядні структурні підрозділи у галузі освіти (місцеві органи освіти), які при здійсненні своїх повноважень

підпорядковуюються місцевим органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та відповідні державні органи управління освітою.

Враховуючи те, що районні та обласні ради не перебувають у поточному періоді управління освітою, районні та обласні органи управління освітою є структурними підрозділами відповідних державних адміністрацій, і лише на рівні сіл, селищ, міст може селище, селище, міста.

Загалом, у галузі освіти органи місцевого самоврядування проводять свою діяльність у таких напрямках: організаційна робота й управління системою освіти; освітньо-виховна робота; науково-методична підготовка педагогів; соціальне забезпечення учасників освітнього процесу; матеріально-технічне забезпечення освітніх закладів; видавнича діяльність.

Так, роль органів місцевого самоврядування на рівні *системою освіти* полягає у: забезпеченні здійснення державної політики у галузі освіти; проведенні контролю за додержанням державних законодавчих документів, які регулюють діяльність системи освіти, здійснення установами загальної середньої освіти державних вимог щодо змісту, рівня й обсягу надання освітніх послуг; сприянні інтеграції вітчизняної системи освіти у світову; формуванні регіональної політики, запровадженні інноваційних заходів; проведенні моніторингу у галузі освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; координації роботи установ освіти, організації роботи стосовно їх науково-методичного й матеріально-технічного забезпечення; формуванні умов для реалізації рівних прав населення на освіту; сприянні розвитку освітнього потенціалу громадян; сприянні розвитку мережі освітніх закладів, визначенні обсягів їх бюджетного фінансування, соціальному захисту учнів і педагогів, формуванні умов для навчання і виховання, контролі за здійсненням вимог стосовно організації навчання; проведенні моніторингових досліджень стосовно якості надання освітніх послуг в умовах впровадження Нової української школи [59, с. 272].

Освітньо-виховна діяльність органів місцевого самоврядування включає:

- роботу з обдарованими і талановитими дітьми: оновлення та підтримка банку даних про методики, направлені на виявлення обдарованих дітей за віком; формування умов для розвитку інтересів, здібностей та нахилів учнів, проведення інтелектуальних змагань із предметів; супровід учнів до місця проведення обласних, Всеукраїнських етапів олімпіад, конкурсів, інтелектуальних турнірів; формування умов для розвитку обдарованих і талановитих дітей та молоді;

- інклюзивну діяльність: розширення мережі освітніх закладів з інклюзивними класами; організація в закладах освіти інклюзивного освітнього середовища; забезпечення соціального медико-психологічного супроводу дітей із особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах; проведення моніторингу стану впровадження інклюзивної освіти та академічних досягнень учнів в умовах інклюзивного навчання для корекції індивідуальних навчальних планів, програм і методик, адаптованих до можливостей дитини; забезпечення комплексної консультативної та організаційно-методичної роботи з-поміж педагогічних працівників установ освіти, батьків і громадськості для усвідомлення права на освіту дітей із особливими освітніми потребами; забезпечення наступності у впровадженні інклюзивного навчання в установах дошкільної і загальної середньої освіти;

- формування умов для розвитку учнівського самоврядування у школах: робота учнівських рад, комітетів, парламенту тощо;

- організація міських масових заходів (в т. ч., міських фестивалів, свят, спортивних ігор тощо); формування умов для участі учнів у Всеукраїнських заходах: підвезення та супровід учнів до місця проведення обласних змагань, забезпечення учасників гри матеріальним оснащенням та одягом [59, с. 272].

Науково-методична підготовка вчителів включає: забезпечення перепідготовки вчителів початкових класів у результаті упровадження Концепції «Нової української школи», проведення міських заходів щодо впровадження Державного стандарту початкової освіти; забезпечення

підвищення кваліфікації педагогічних працівників освітніх закладів на (тренінгах, семінарах, конференціях); розробка рекомендацій для організації психолого-педагогічного супроводу обдарованих і талановитих дітей, організація та проведення спеціальних заходів для організації роботи педагогічних працівників закладів загальної освіти з цими дітьми; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників, проведення заходів для педагогічних працівників шкіл щодо навчання дітей із особливими освітніми потребами; відзначення та заохочення учителів-переможців та лауреатів міського, обласного, Всеукраїнського турів Всеукраїнського конкурсу «Учитель року».

Соціальне забезпечення учасників освітнього процесу включає: організацію харчування учнів в установах освіти; організацію перевезення учнів та здійснення контролю за безпекою перевезень учнів; утримання таборів відпочинку, організація проведення в них культурно-масових, розважальних заходів, екскурсій з метою ознайомлення з історико-культурними об'єктами міста й області, відвідування музеїв; забезпечення оздоровлення дітей, які вимагають особливої соціальної уваги та підтримки; матеріальне забезпечення учасників освітнього процесу.

Матеріально-технічне забезпечення установ освіти охоплює: проведення модернізації матеріально-технічної бази закладів освіти; придбання лабораторно-демонстраційного обладнання для кабінетів; придбання наочно-дидактичних матеріалів корекційно-розвивального середовища (для здійснення інклюзивної освіти); навчально-методичне забезпечення освітнього процесу; забезпечення шкіл сучасними інтерактивними системними і програмними продуктами; надання всім освітнім закладам швидкісного доступу до Інтернету з використанням сучасних технологій приєднання для високоефективного доступу до освітніх ресурсів; створення умов для впровадження дистанційного навчання; проведення ремонтно-будівельних робіт; модернізацію освітлення; проведення капітальних ремонтів будівель, комунікацій та обладнання шкіл;

підготовку внутрішніх тепломереж до роботи в осінньо-зимовий період; формування комфортних санітарно-гігієнічних умов для реалізації освітнього процесу; придбання засобів пожежегасіння для закладів освіти).

Видавнича діяльність органів місцевого самоврядування охоплює підготовку і друк видань для освітніх потреб та розширення світогляду учасників освітнього процесу [59, с. 273].

В цілому, у своїй діяльності органи місцевого самоврядування охоплюють усіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, допоміжний і управлінський персонал закладу освіти), що, безперечно, сприяє налагодженню їхньої тісної взаємодії, підвищенню ролі освітніх закладів в житті територіальної громади, розвитку та зміцненню шкільного самоврядування та кращому впровадженню освітніх завдань. В той же час, варто відмітити недостатнє залучення батьків до співпраці закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування.

Отже, органи місцевого самоврядування відіграють вагоме значення в організації освітньої діяльності, виконуючи організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції. Їх діяльність у сфері освіти реалізується в певних напрямках, зокрема: організаційна робота й управління системою освіти; освітньо-виховна діяльність; науково-методична підготовка вчителів; соціальне забезпечення учасників освітнього процесу; матеріально-технічне забезпечення установ освіти; видавнича діяльність.

Міністерство освіти і науки являє собою центральний орган, який управляє освітою в країні. Воно розробляє та планує розвиток освіти в Україні, розроблює правові та організаційні механізми що до розвитку та функціонування освіти. Робить аналіз стану освіти та на основі цього аналізу прогнозує розвиток науки та освіти в країні, суспільства в цілому та окремої людини; розробляє правові основи, що забезпечують функціонування системи освіти; переглядає проекти республіканських, міністерських програм та інші рішення, пов'язані з освітою та наукою, а також виконує підготовку законопроектів відносно розвитку освіти і науки, а також відповідні урядові

рішення; аналізує, робить прогнози та структурує мережі навчальних закладів в країні; створює перелік необхідних спеціальностей, кваліфікацій, наукових ступенів та ступенів; контролює виконання держзамовлення в фахівцях вищими навчальними закладами а також надання звітів про їх підготовку; складає та заключає договори на підготовку науковців та педагогів до навчальних закладів; розробляє положення про навчальні заклади .

В області навчальної програми Міністерство освіти і науки України встановлює:

- необхідні вимоги які стосуються змісту, обсягу та якості мінімальної кваліфікації на основі соціальної потреби в країні (державні стандарти мінімального рівня знань кожного предмету);
- підтримання безперервності освіти;
- виконує інтеграцію науки, освіти а також виробництва, розробляючи типові навчальні плани та програми для освітніх закладів всіх форм;
- на основі сучасних умов розробляє порядок прийому у державні навчальні заклади;
- розробляє та видає необхідну для освіти літературу та інше.

МОН виявляє та усуває велику кількість проблем пов'язаних з освітою разом з Академією педагогічних наук України, координуючи та розвиваючи наукові дослідження у сфері педагогічної діяльності, а також впроваджує їх на практиці.

Працюючи з управлінськими та науково-педагогічними кадрами Міністерства освіти і науки України, виконується розробка та внесення пропозиції відносно реорганізації навчальних закладів державного значення, а також створення нових та ліквідації не ефективних організацій та закладів та підприємств освіти, сприяючи розвитку нових освітніх установ; проводить ліцензійну та сертифікаційну роботу в установленому законодавством порядку; виконує державну інспекцію освітніх закладів; для державних та таких освітніх закладі, які перебувають у функціональному підпорядкуванні

у Міністерстві освіти та науки призначає керівництво; погоджує звільнення та призначення керівництво установ вищих навчальних закладів всеукраїнського значення, які підпорядковані іншим міністерствам; для органів місцевого самоврядування розробляє положення, а також проводить організацію підготовки та перепідготовки кадрів; контролює науково-дослідницьку роботу та інше.

Стосовно забезпечення потреб та прийняття рішень з практичних питань у Міністерства освіти та науки існують органи акредитації, інспекції, науково-методична рада, сертифікаційна рада, а також інші організації та підрозділи, повноваження яких встановлює Міністерство освіти та науки України.

Всі акти, які прийняті у межах компетенції Міністерства освіти і науки, підлягають обов'язковому виконанню іншими міністерствами, які мають підвідомчі освітні установи, а так само обов'язкові для виконання місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування для підпорядкованим їм органам освіти і освітнім установам незалежно від форм їх власності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ ОСВІТИ

2.1. Організація роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації

Державна політика у сфері освіти і науки має важливе значення у забезпеченні розвитку людського капіталу та одержанні економічної вигоди у формі сталого зростання й конкурентної економіки, а відповідно суспільного та особистого добробуту, процвітання та якості життя. Досягнення цих цілей потребує узгоджених політичних ініціатив, ефективних управлінських рішень та довготермінових інвестицій [24, с. 20].

Основним органом влади у сфері освіти виступає Міністерство освіти і науки України, який є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах освіти і науки, наукової, діяльності, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду за роботою освітніх закладів [32].

Міністерство освіти і науки України відповідно до ст. 64 Закону України «Про освіту» здійснює наступні функції [39]:

1) планування та прогнозування (забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері освіти і науки; розробляє стратегію розвитку освіти України, інші стратегічні документи, державні цільові програми у сфері освіти і науки та приймає участь у їх реалізації;

2) регулювання (здійснює законодавче забезпечення функціонування системи освіти в рамках повноважень, закріплених законом; затверджує стандарти освіти та оприлюднює їх на власному офіційному веб-сайті; затверджує порядок визнання здобутих у зарубіжних закладах освіти документів про освіту; розробляє та затверджує умови прийому до закладів освіти);

- 3) розробляє ліцензійні умови провадження освітньої діяльності та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України;
- 4) затверджує форму і зміст документів про освіту державного зразка;
- 5) координації (розподіляє освітні субвенції та державне фінансування середньої, професійно-технічної, фахової передвищої, вищої освіти та стипендійний фонд закладів освіти, які знаходяться у сфері його управління;
- 6) обліку (організовує збір та оброблення освітньої статистики, проводить її аналіз та прогнозує розвиток системи освіти);
- 7) контролю (затверджує порядок, види та форми здійснення моніторингу якості освіти; затверджує порядок проведення інституційного аудиту закладу освіти; проводить ліцензування освітньої діяльності закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної освіти, а також перевірку додержання ними ліцензійних умов).

Варто зазначити, що сьогодні вітчизняна освіта не відповідає ні сучасним запитам зі сторони особистості та суспільства, ні потребам економіки, ні міжнародних тенденціям. Саме через це проводиться комплексне перетворення галузі для забезпечення сучасної якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти.

Нинішня реформа реалізується за такими ключовими напрямками:

- доступна та якісна дошкільна освіта;
- сучасна українська школа;
- розвинена професійна освіта;
- якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих [56].

Сфера дошкільної освіти

Відкрито нові дошкільні заклади (зокрема числі приватні). У період 2017 – 2019 років в нашій державі було створено 71 675 додаткових місць для дітей дошкільного віку. Відмічається тенденція до розвантаження дошкільних закладів.

Спрощено вимоги до відкриття та діяльності приватних дошкільних закладів. Надана можливість дошкільним закладам залучати суб'єктів

підприємницької діяльності для забезпечення дітей харчуванням і медичними послугами.

У 2019 році запроваджено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам, кошти якої направляються для надання психолого-педагогічних послуг дітям з особливими освітніми потребами, які отримують освіту в інклюзивних групах дошкільних закладів.

Розглянемо динаміку показників функціонування закладів дошкільної освіти за останні 5 років.

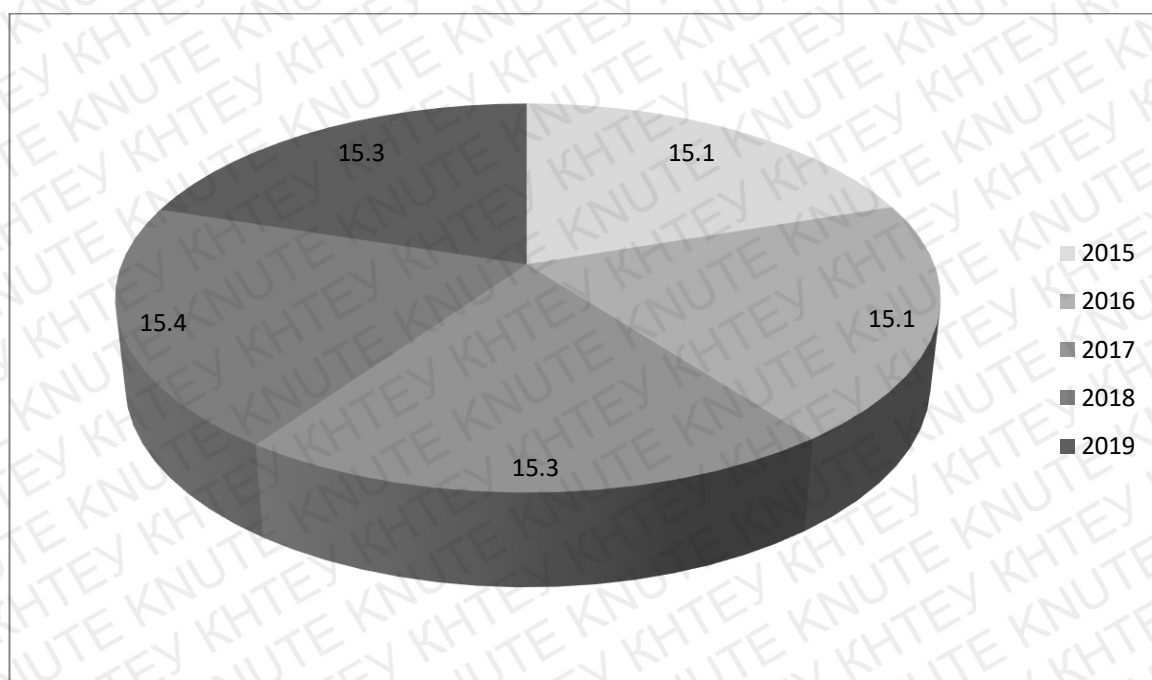

Рис. 2.1 – Динаміка показників функціонування закладів дошкільної освіти за останні 5 років, тис.

Джерело: сформовано автором за[56].

Як бачимо, починаючи з 2015 року заклади дошкільної освіти по Україні збільшувались, але у 2019 році їх динаміка досягла темпів 2017 року.

Далі розглянемо фінансування закладів дошкільної освіти за останні роки, рис. 2.2.

Рис. 2.2 – Фінансування закладів дошкільної освіти за останні роки

Джерело: сформовано автором за[56].

З рисунка 2.2 ми бачимо, що фінансування кожного року зростає.

Але основною проблемою є невідповідність можливостей потребам в отриманні дошкільної освіти дітьми дошкільного віку. Відсутність у значної кількості дітей доступу до якісної дошкільної освіти спричиняє зниження шансів на всебічний розвиток, майбутню успішність у довгостроковій перспективі, в деяких випадках, може посилити соціальну нерівність [56].

Тож, загалом, у сфері дошкільної освіти існує низка проблем, які вимагають розв'язання:

- черга до закладів дошкільної освіти у великих містах, що викликає порушення нормативів наповнюваності груп, ускладнює умови праці та умови отримання дошкільної освіти;
- існує потреба у зростанні чисельності приватних закладів дошкільної освіти та їх ліцензування;
- низький рівень заробітної плати, що призводить до нестачі молодих фахівців у закладах дошкільної освіти.

Для вирішення вказаних проблем державою та місцевими органами вже реалізуються такі заходи, серед яких:

- розвиток мережі дошкільних закладів, що сприяють отриманню дошкільної освіти та зменшення черги в дошкільні заклади;
- підвищення престижності професії вихователя через: збільшення відпустки педагогічних працівників дошкільних закладів до 56 календарних днів та зниження педагогічного навантаження вихователів з 30 до 25 годин, створення умов для професійного розвитку вихователів закладів дошкільної освіти;
- осучаснення змісту дошкільної освіти;
- застосування інноваційних освітніх методик та технологій в освітній процес дошкільних закладів;
- створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами починаючи вже з 2 років;
- підвищення якості дошкільної освіти.

Слід відзначити, що над реформою працюють: Міністерство освіти і науки України та Український інститут розвитку освіти [56].

Сфера загальної середньої освіти

Ухвалено Закон України «Про повну загальну середню освіту», яким запроваджено такі новації: можливість для учнів обирати власний освітній напрямок, учнівське самоуправління зростання зарплат вчителів, педагогічна інтернатура, контракти для директорів та вчителів на пенсії тощо [41].

Оновлено зміст початкової освіти: прийнято Державний стандарт початкової освіти, яким передбачено компетентнісний підхід та інтеграцію освітніх галузей в початковій школі.

Забезпечено розвиток та підтримку педагогічних працівників: створено умови для підвищення кваліфікації, запроваджено процедуру сертифікації педагогів (705 вчителів початкової школи пройшли сертифікацію та одержали 20% доплату до посадового окладу).

Також розглянемо фінансування та динаміку росту загальної середньої освіти в Україні, рис. 2.3 та 2.4.

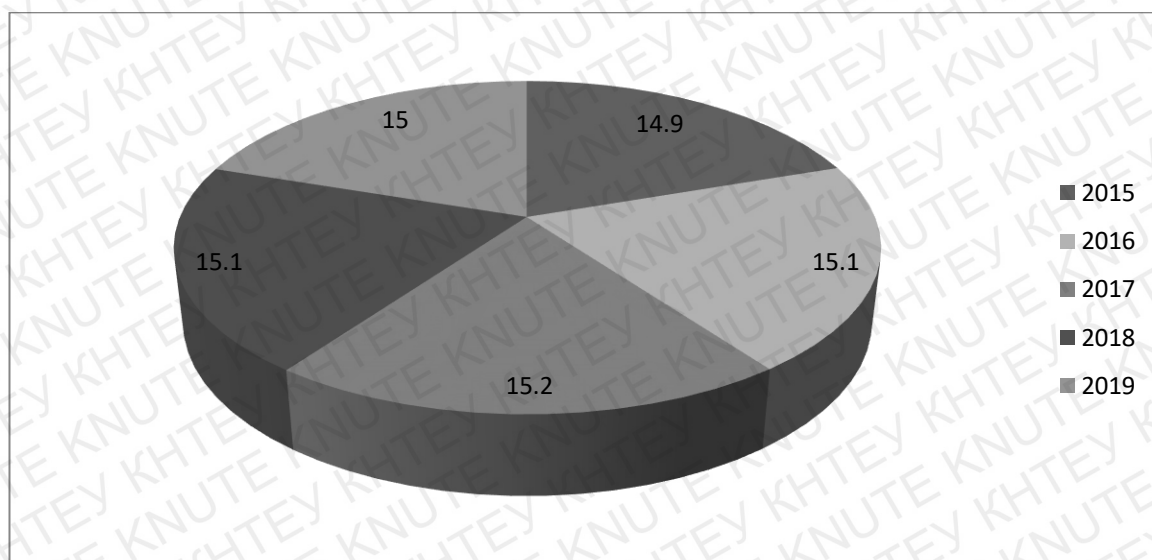

Рис. 2.3 – Динаміка показників функціонування закладів середньої шкільної освіти за останні 5 років, тис.

Джерело: сформовано автором за[56].

Як бачимо, з 2015 року заклади середньої шкільної освіти по Україні почали рости, але у 2019 році їх динаміка пішла на спад, це пов'язано з скороченням фінансування закладів у шкільній місцевості.

Далі розглянемо фінансування закладів дошкільної освіти за останні роки, рис. 2.4.

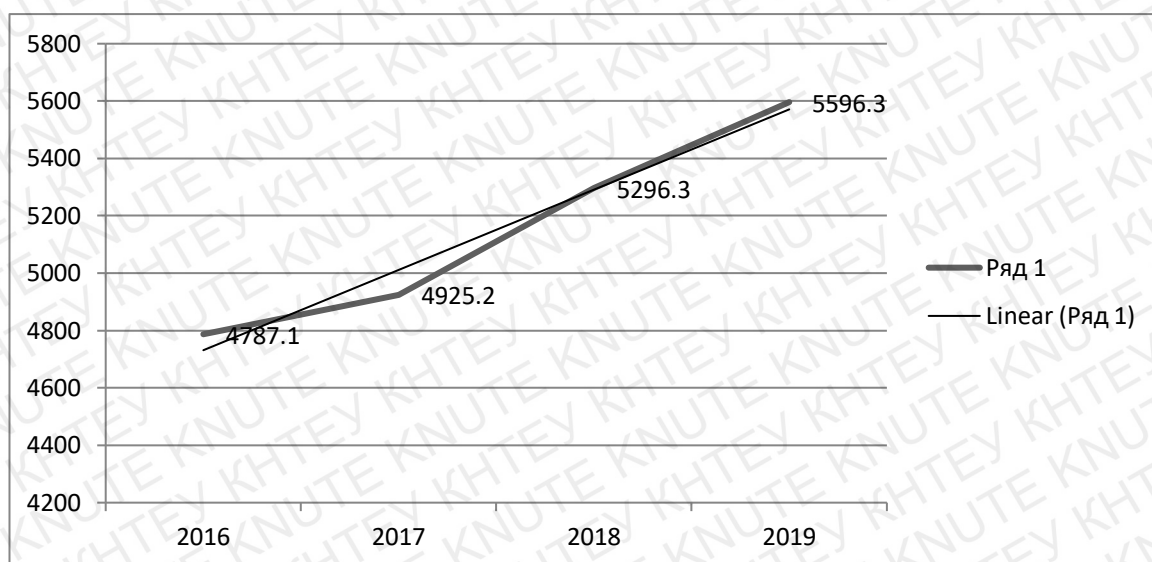

Рис. 2.4 – Фінансування закладів середньої шкільної освіти за останні роки

Джерело: сформовано автором за[56].

Застосовано систему супервізії – прийнято програму підготовки супервізорів та програму проведення супервізії, яка забезпечує професійну підтримку, супровід та наставництво для педагогічних працівників для допомоги.

У 2020 році обсяг освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам затверджено на рівні 79,7 млрд. гривень.

Запроваджено цільові субвенції для поліпшення матеріального шкіл. Протягом останніх 3 років реалізуються програми із придбання меблів, цифрового обладнання, програма закупівлі автобусів, також додалась субвенція «Спроможна школа» та субвенція на STEM освіту.

Досягнуто за останні 5 років збільшення у 7,1 рази чисельності учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах; за 4 роки – збільшення у 5 разів чисельності інклюзивних класів та в 3,7 рази шкіл, в яких діють ці класи; в 2019/2020 н.р. інклюзивне навчання проходило у 35% установах загальної середньої освіти.

Створено мережу з 610 інклюзивно-ресурсних центрів та 25 ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти в усіх регіонах України [56].

В той же час, гострими проблемами у галузі повної загальної середньої освіти залишаються: вагомі територіальні відмінності в якості освіти та результатах навчання; незакінчений процес реформування освітньої сфери; невисокий соціальний статус педагогічних працівників; відсутність внутрішньої мотивації педагогічних працівників та керівників освітніх закладів до професійного розвитку; неготовність педагогів та керівників закладів працювати в умовах автономії; зношене матеріально-технічне забезпечення. Чисельність отримувачів освіти з особливими освітніми потребами в установах загальної середньої освіти щороку зростає, що потребує розбудови освітнього середовища.

Таким чином, реформа у цій сфері стосується:

- оновлення та осучаснення змісту базової освіти і методик навчання, які відповідають нинішнім потребам формування ключових компетентностей для життя. Це, приміром, вільне володіння українською мовою, економічна, загальнокультурна компетентності, підприємливість та інноваційність тощо. А також вміння: критичне мислення, творчість, ініціативність, вміння керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення тощо;
- створення умов для запровадження профільної освіти: розроблення Дорожньої карти розвитку профільної освіти, формування мережі академічних та професійних ліцеїв. В академічному ліцеї учень зможе розширити знання та вступити до ВУЗу; у професійному – паралельно із отриманням загальної середньої освіти школярі здобуватимуть першу професію;
- створення умов для професійного розвитку педагогічних працівників: запровадження педагогічної інтернатури; забезпечення зростання заробітної плати педагогам.
- розвиток дистанційної освіти, продовження цифрової трансформації освіти;

- забезпечення доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами;
- забезпечення умов для реалізації профорієнтації учнів, які враховують їх інтереси та здібності.

Над реформою працюють: Міністерство освіти і науки України, Міністерство цифрової трансформації України, Державна служба якості освіти України, Український центр оцінювання якості освіти, Український інститут розвитку освіти [56].

Сфера професійної освіти

Концепцією «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року визначено три напрями реформування професійної освіти: децентралізація управління та фінансування, підвищення якості професійної освіти, та поглиблення зв'язку з ринком праці.

Розглянемо динаміку кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти, рис. 2.5.

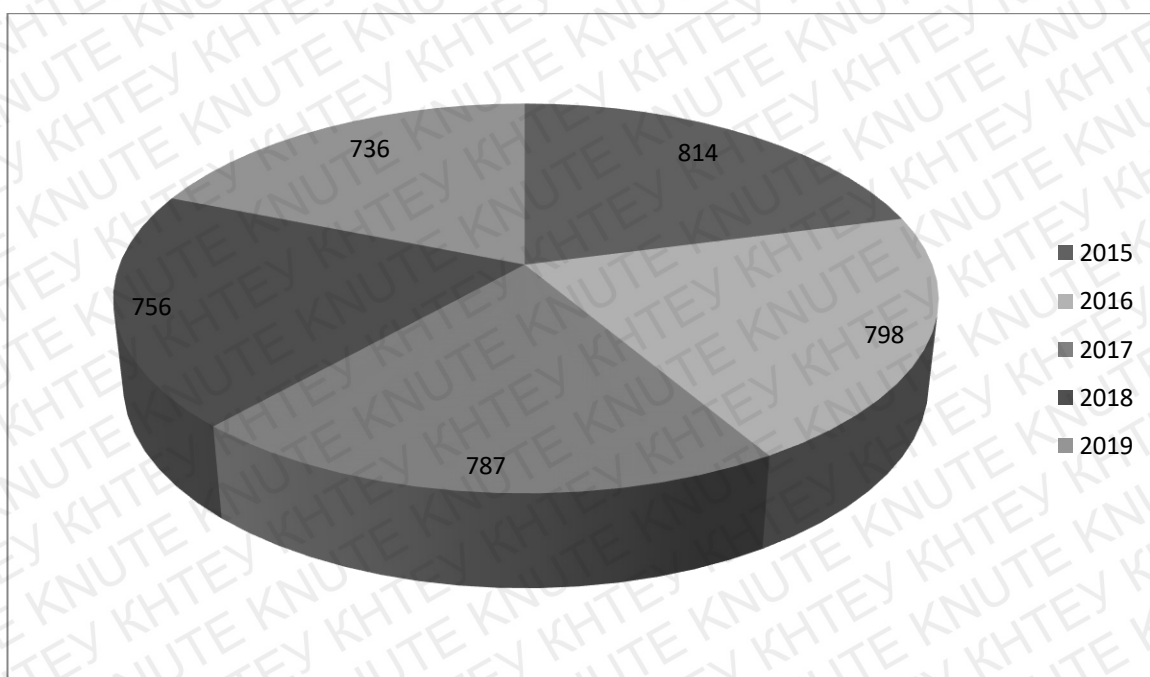

Рис. 2.5 – Динаміка кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Джерело: сформовано автором за[56].

Розглянемо фінансування професійної (професійно-технічної) освіти, за останні роки та порівняємо їх.

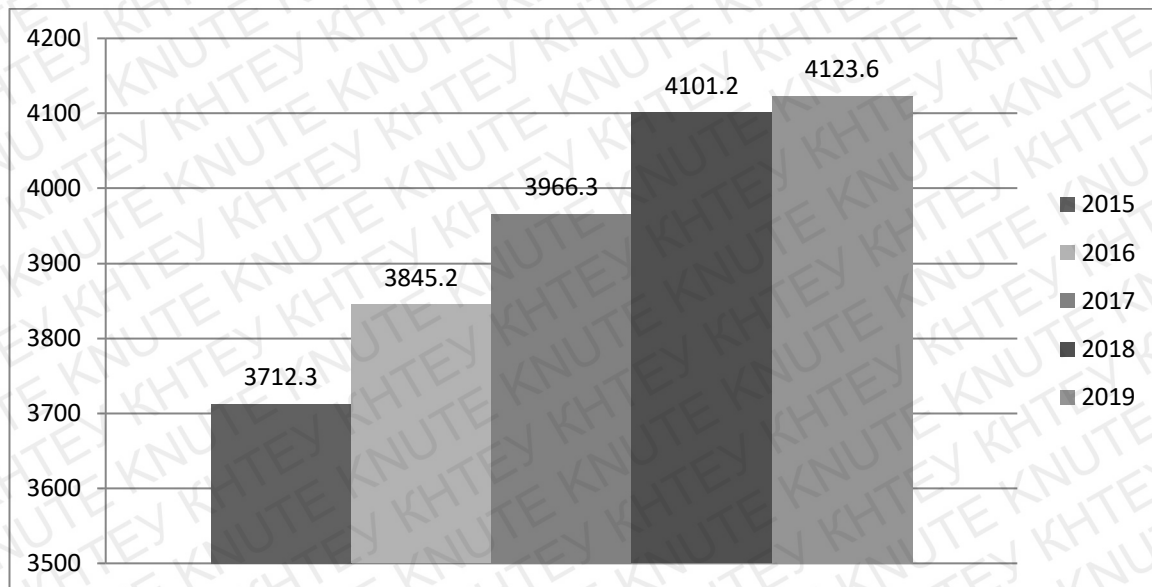

Рис. 2.6 – Видатки за останні роки на професійну освіту

Джерело: сформовано автором за[56].

З державного бюджету спрямовується освітня субвенція на отримання повної загальної середньої освіти учнями у закладах професійної освіти (у 2020 році – 1,5 млрд. грн.), отримання професійної освіти за професіями загальнонаціонального значення (у 2020 році – 200 млн. грн.), а також субвенція на модернізацію матеріально-технічної бази закладів професійної освіти. За рахунок бюджетних коштів на базі закладів професійної освіти протягом 2016 – 2019 років створено 145 сучасних навчально-практичних центрів в Україні [56].

Продовжується робота передачі з державної у комунальну власність підпорядкованих МОН державних установ професійної стосовно освіти. Станом на 01.01.2020 Кабінетом Міністрів України ухвалено рішення стосовно передачі у комунальну власність 76 закладів.

Затверджено 179 стандартів професійної освіти. Урядом схвалено Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. З 1 вересня 2019 р. елементи дуальної форми отримання освіти впроваджують 262 заклади професійної освіти, більше 1000 роботодавців, проводиться підготовка зі 190 робітничих професій, навчається за програмами дуальної освіти більше 12 000 учнів [56].

Розпочато впровадження Програми ЄС «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» із обсягом фінансування 58 млн. євро.

Професійна освіта є складовою вітчизняної системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, уміннями і навичками за конкретною робітничою професією. Для того, аби випускник закладу міг стати конкурентним на ринку праці та здійснював професійні обов'язки на необхідному рівні, заклади професійної освіти повинні надавати якісну підготовку. Через недостатнє фінансування окремі заклади мають зношене обладнання на 60%. В той же час, зміст та методики викладання не відповідають вимогам роботодавців, а взаємодія закладів профосвіти, органів місцевого самоврядування та бізнесу є слабкою та не системною.

Ще однією проблемою, яку повинна змінити реформа, є недостатній престиж професійної освіти в суспільстві. Через це $\frac{2}{3}$ випускників шкіл обирають вищу освіту. Такий дисбаланс на ринку праці, врешті, призводить до зниження ефективності роботи самих освітніх закладів.

Реформа професійної освіти потрібна для того, аби кожен міг отримати популярну на ринку праці професію [56].

Отже, реформа професійної освіти охоплює досягнення наступних стратегічних цілей:

- формування єдиної системи професійної освіти, через зближення та інтеграції професійно-технічної освіти, яка є ефективною та відповідає потребам сучасного ринку праці;
- осучаснення змісту та підвищення якості професійної освіти у відповідності до запитів роботодавців;

– підвищення привабливості професійної освіти у суспільстві.

Над реформою працюють: Міністерство освіти і науки України, Національне агентство кваліфікацій, Європейський фонд освіти, Бізнес-компанії [56].

Сфера вищої освіти

Запроваджено прозоре фінансування установ вищої освіти. Так, починаючи з 2020 року, ВУЗи одержують державне фінансування в залежності від результатів своєї діяльності.

Прийнято Закон України «Про фахову передвищу освіту», положення якого запроваджують складові корпоративного управління закладами; охоплюють ефективні механізми призначення керівника закладу виключають обмеження студентів по віку, по чисельності отриманих раніше дипломів за бюджетні кошти; передбачають можливість індивідуально визначати форми освітнього процесу тощо.

Розглянемо динаміку кількості закладів вищої освіти, рис. 2.7.

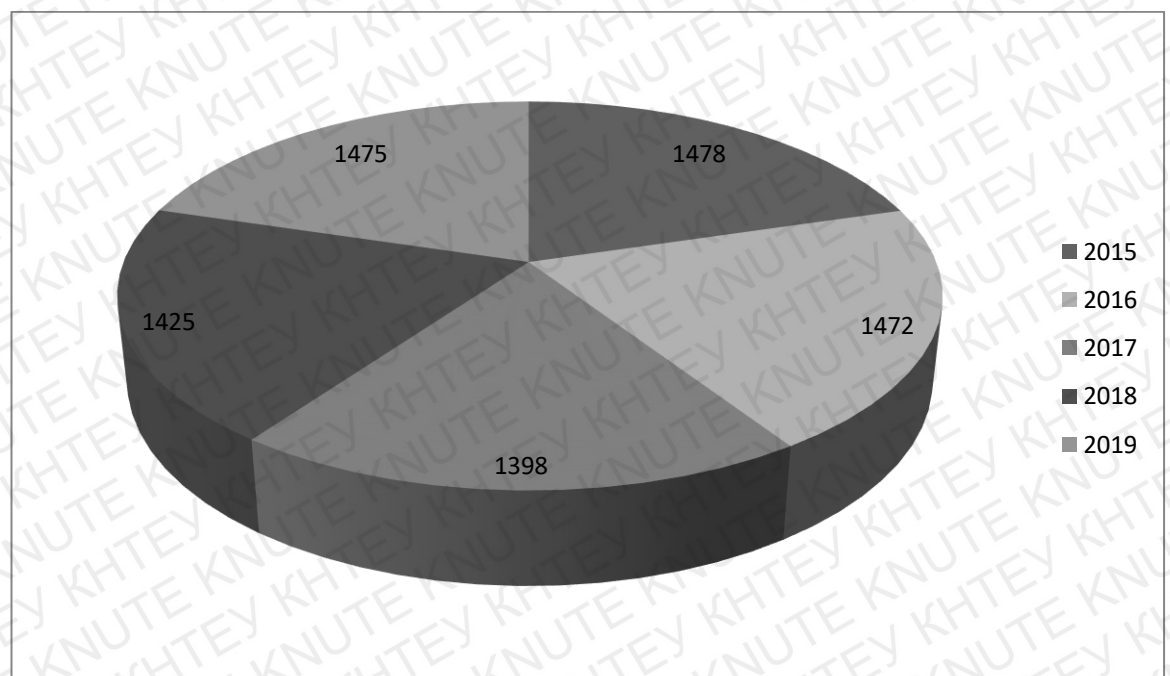

Рис. 2.7 – Динаміка кількості закладів вищої освіти

Фінансування вищої освіти, за останні роки та порівняємо їх.

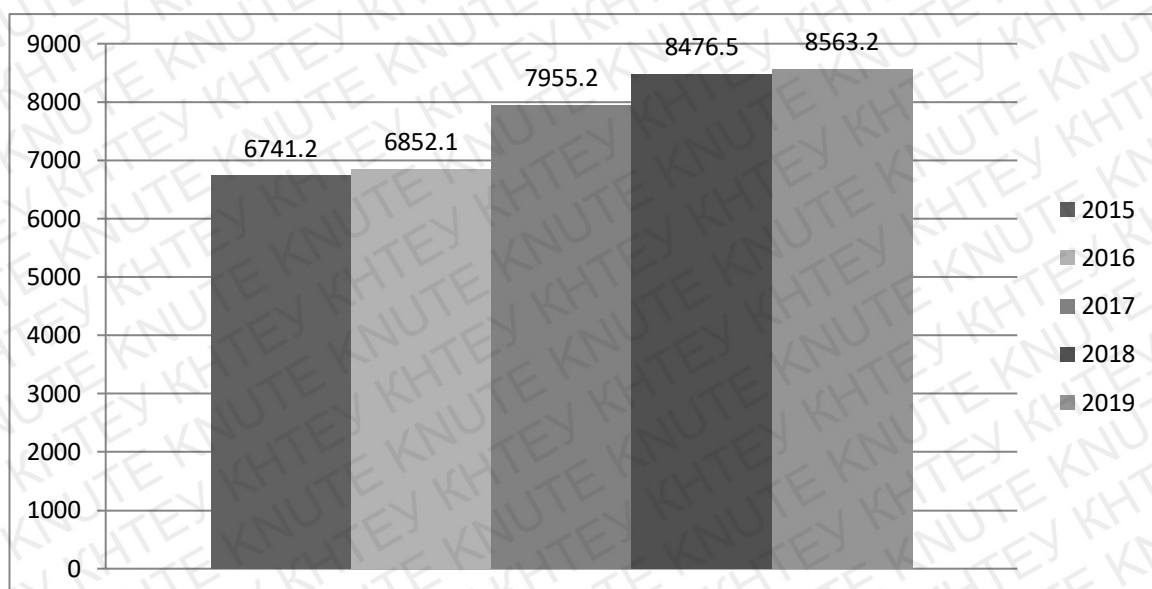

Рис. 2.8 – Фінансування вищої освіти в Україні

Джерело: сформовано автором за[56].

Оновлено вимоги до змісту вищої освіти – затверджено 98 стандартів вищої освіти за рівнем бакалавра та 45 стандартів – за рівнем магістра.

Запроваджено пілотний проект з дуальної освіти, де протягом 4 років у 44 закладах буде проводитись експеримент із впровадження дуальної освіти.

За 2016-2019 рр. практично вдвічі зросла чисельність вступників з тимчасово окупованих територій. Розширено доступ до вищої освіти для вступників з непідконтрольних територій – нині вони мають право вступати у будь-який український ВУЗ без ЗНО [56].

Ключовою проблемою у галузі вищої освіти є те, що випускники позбавлені можливості в повній мірі реалізувати себе на вітчизняному ринку праці.

Якість вищої освіти не відповідає запитам та очікуванням роботодавців, студентів та суспільства загалом. Здобувачами вищої освіти нерідко стають молоді особи, які в повній мірі володіють потрібними для здобуття вищої освіти знаннями, навичками та мотивацією.

В Україні не вистачає інформації, які б у динаміці показали оцінки роботодавців та студентів стосовно якості вищої освіти та відповідності

освітніх програм вимогами ринку праці, також немає моніторингу зайнятості випускників.

Діюча державна політика направлена на розширення автономії закладів вищої освіти, впровадження прозорих та справедливих умов доступу до якісної вищої освіти та зростання вступних вимог для вступників.

Створено умови для того, аби заклади вищої освіти одержали широку автономію та проводили свою діяльність ефективно, зокрема це стосується: розроблення потрібної законодавчої бази та надання інформаційної та методичної підтримки закладам вищої освіти стосовно нових можливостей самостійно розпоряджатися коштами, визначати рівень оплати праці, вільно залучати благодійну допомогу інвестиції.

Проводиться підвищення рівня підготовки фахівців, забезпечення додержання норм доброчесності та рівності вступу до ВУЗів, а також всіляко сприяється розвитку освіти протягом життя.

Над реформою працюють: Міністерство освіти і науки України, Український центр оцінювання якості освіти, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Національне агентство кваліфікацій [56].

Як видно з вищевикладеного, Міністерство освіти та науки України здійснює велику кількість функцій у сфері освіти України порівняно з Кабінетом Міністрів України та центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать освітні заклади.

2.2. Імплементация світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти

Сучасна освітня галузь нашої держави розвивається в умовах інноваційних трансформацій. Оновляється зміст освіти, вдосконалюються освітні системи, формуються нові освітні моделі. Основними критеріями вітчизняної освіти є доступність та якість, наближення до європейських та міжнародних стандартів [7, с. 32].

Важливо зазначити, що децентралізація освіти в Україні є важелем, який повинен забезпечити її модернізацію з урахуванням перспективного європейського досвіду [27, с. 232].

Прикладом держави, що має значну державну присутність в організації, управлінні та фінансуванні освіти, є Франція. Держава закріплює особливості навчальних програм на всіх рівнях освіти; організовує процедуру прийому вчителів до цієї професії, наймає вчителів, які стають державними службовцями, наймає директорів шкіл, організовує підвищення кваліфікації вчителів; наймає інспекторів, відповідальних за контроль якості системи освіти; держава є основним джерелом фінансування державної системи освіти, а також субсидує "приватні школи за контрактом", які навчають близько 20% учнів [27, с. 233].

Враховуючи близькість сусідства та подібність державного устрою, ми детальніше розглянемо польську модель децентралізації освіти. Основну роль у реформуванні польської освіти за останні роки відіграла місцева влада як керівний орган школи. Республіка Польща перейшла шлях від централізованого управління освітою до децентралізації. Більшість освітніх завдань в даний час вирішуються місцевою владою - гмінами або округами.

Освітні завдання в Польщі передавались органам місцевого самоврядування поступово, протягом 1990-1999 років. Наприклад, спочатку децентралізовані дошкільні навчальні заклади (1991 р.), Потім початкова школа (1996 р.) І, нарешті, середні школи та інші навчальні заклади (1999 р.). І це було зроблено не лише де-юре, а й де-факто. Таким чином, сьогодні майже вся державна освіта в Польщі підпорядкована виконавчим органам комун і повітів [27, с. 234].

В результаті реформи державного управління та реформи освіти на національному рівні в Польщі розробляється і впроваджується лише національна освітня політика, тоді як функції управління освітою, школами, дитячими садами та іншими навчальними закладами були передані гміні та

повіту. Воеводства керують лише школами, які працюють на надрегіональному рівні [27, с. 235].

В Іспанії встановлена децентралізована модель управління, за якої повноваження у галузі освіти розподіляються між усіма рівнями управління. Міністерство, як центральний орган державної влади, відповідає за розробку та реалізацію принципів освітньої політики, гарантує рівні умови для всіх громадян держави щодо здійснення освітніх прав, регулює умови отримання, видачі та визнання академічна та професійна кваліфікація.

Автономні регіони держави здійснюють виконавчі та адміністративні повноваження в галузі управління освітою на своїй території. Муніципалітети відповідають за будівництво та обслуговування будівель державних установ дошкільної, початкової та спеціальної освіти.

Організація системи державного фінансування в Іспанії здійснюється відповідно до децентралізації освітніх повноважень. Суми, що виділяються на освіту та їх розподіл, визначаються щорічно у державному бюджеті [27, с. 235].

Система освіти в Італії організована відповідно до принципів субсидіарності та шкільної автономії. Держава має виключні законодавчі повноваження щодо загальних питань у галузі освіти, мінімальних стандартів, які повинні бути гарантовані в усій державі. Регіони коригують шкільний календар і мають виключні повноваження у питаннях професійної освіти.

На місцевому рівні провінції та муніципалітети відповідають за старші та нижчі класи середньої школи.

У відповідних сферах компетенції регіональні та місцеві органи влади відповідають за створення, злиття, злиття та закриття шкіл, а також за переривання навчання через серйозні та невідкладні причини.

Італія відповідає за фінансування шкіл. Регіони повинні безпосередньо надавати (але часто делегувати провінціям та муніципалітетам) послуги та допомогу студентам (харчування, транспорт, підручники, допомога дітям із

малозабезпечених сімей, соціальна та медична допомога) за рахунок власного бюджету, а також фінансувати школу плани будівництва.

Провінції та муніципалітети Італії відповідають за забезпечення опалення, освітлення, телефонного зв'язку, утримання шкільних будівель у належному стані тощо [27, с. 235].

Ще одним прикладом децентралізованої системи освіти є США. За освіту відповідають штати, а права та можливості федерального уряду невеликі. Основним інструментом впливу федерального уряду є система додаткового фінансування за рахунок грантів.

Освітою на рівні штату займається Агентство з питань освіти, яке контролює дотримання законодавства штату та федерального законодавства та розподіляє фінансування на державні програми та федеральні гранти.

Державна комісія з питань освіти відіграє важливу роль у формуванні освітньої політики США, розробці довгострокової освітньої стратегії, навчальних планів та вимог до випускних іспитів, показників відбору обдарованих дітей, створення спеціальних шкільних округів тощо.

Насправді шкільний округ керує роботою шкіл, серед функцій яких є все, що не входить до функцій уряду штату та федерального уряду. На рівні шкільного округу приймаються рішення, які є менш важливими, але більш актуальними для життя батьків та освіти дітей: розклад, форма, факультативні заняття, шкільний автобус тощо [27, с. 235].

Важливо зазначити, що у провідних країнах участь роботодавців в освіті стимулюється низкою фінансових механізмів: введенням обов'язкових внесків до фонду підготовки кадрів, наданням пільг компаніям, які інвестують у людський капітал, забезпеченням податкових кредитів.

Уряд Великобританії, Італії та Швеції відшкодовує 60% витрат компанії на відповідні цілі у разі працевлаштування молодих людей у віці 16-18 років, які не мають повної середньої освіти. У Великобританії та Франції схема податкового стимулювання для навчальних компаній така: "податок + субсидія". Це стосується встановлення фіксованого податку на підготовку

персоналу на підприємстві із загального фонду заробітної плати підприємства. Сума витрат на навчання відшкодовується державою.

Основним джерелом фінансування навчання є кошти самих підприємств (відрахування на підготовку та перепідготовку персоналу від 2 до 10% фонду заробітної плати здійснюються на підприємствах Франції, Великобританії, Італії). В європейських країнах триває активний процес щодо організації внутрішніх навчальних центрів та запровадження механізму безпосереднього фінансування внутрішніх навчальних систем, ключовою умовою якого є відповідність професійно-технічної освіти вимогам сучасних професій. У Франції є промисловість, у Німеччині - міжзаводські центри, які в основному є підрозділами корпорацій. У США бізнес є основним замовником освітніх та дослідницьких послуг, оплата яких забезпечує розвиток навчальних закладів та надає практичні навчальні матеріали. Виробництво фінансує 60% науки в навчальних закладах. Для підтримки компаній, які активно співпрацюють з навчальними закладами, запроваджено систему пільг та додаткових прав: безкоштовне користування державними науково-дослідними лабораторіями, пільги на закупівлю сировини, податкові пільги тощо [7, с. 33].

Останнім часом відбувся перехід від широкомасштабного аналізу кваліфікаційних потреб на національному рівні до аналізу необхідної кваліфікації на регіональному та місцевому рівнях, а також на рівні підприємств, що призвело до розвитку малих приватних підприємств [7, стор. 34].

В Україні тісний зв'язок між освітою та зайнятістю повинен бути ключовим елементом стратегії навчання. Для цього потрібна інформація про зміни у попиті на професійні навички, швидке реагування системи освіти на структурні зміни в економіці та суспільстві.

Ефективна політика забезпечення попиту на фахівців на ринку праці вимагає виконання наступних завдань:

- формування структур, відповідальних за стратегічне прогнозування освітніх та кваліфікаційних потреб ринку праці на державному та регіональному рівнях;
- розробка та впровадження ефективних для України інноваційних методів стратегічного прогнозування освітньо-кваліфікаційних потреб ринку праці;
- поглиблення аналізу кваліфікаційних потреб на національному рівні до аналізу необхідних кваліфікацій на регіональному та місцевому рівнях;
- приведення ринку освітніх послуг у відповідність до потреб розвитку трудового потенціалу;
- залучення роботодавців до навчального процесу, створення програм навчання зайнятості після закінчення навчання [7, с. 34].

У розвинених країнах міжнародний елемент національної освітньої політики протягом останніх 20 років був у центрі уваги експертів з питань міграційної політики, зайнятості, торгівлі, які долучились до процесу регулювання, організації та фінансування академічної мобільності.

З точки зору стратегічних цілей вітчизняної освітньої політики, зовнішню мобільність студентів слід розглядати як важливу статтю поповнення бюджету, а професійну мобільність викладацького складу як механізм підвищення рівня вітчизняної системи освіти шляхом вивчення зарубіжного досвіду, а також метод подолання розриву української університетської науки. що відбувається через брак фінансування та відсутність сучасного обладнання [7, с. 34].

Адаптація національної системи освіти до європейських стандартів дозволить державі забезпечити розвиток академічної мобільності української освіти.

У той же час, коли у світі академічна мобільність має складний організований характер на рівні державної політики, в Україні це стихійне явище.

Незважаючи на це, вітчизняні навчальні заклади мають необхідний потенціал для боротьби за частку ринку освітніх послуг. За даними Міністерства освіти і науки, більшість українських навчальних закладів вивчають медицину, тоді як інші іноземні студенти вивчають технічні науки. Сьогодні освітній потенціал нашої країни дав їй можливість увійти до топ-10 провідних країн у галузі міжнародної освіти, а рівень інтернаціоналізації навчальних закладів - до 5 провідних держав у світовій системі міжнародної освіти.

Міжнародна академічна мобільність в Україні розвивається занадто повільно. Наші студенти виїжджають за кордон за рахунок батьків, спонсорів, закордонних благодійних фондів тощо. Зарубіжне навчання та стажування за кошти навчального закладу чи держави становить менше 10% від офіційно оголошеної кількості "мобільних українських студентів". Більшість академічних обмінів студентами відбувається шляхом укладення двосторонніх угод між навчальними закладами України та Європи [7, с. 35].

Міністерство освіти і науки пропонує фінансувати академічну мобільність за рахунок навчального закладу, кошти на підтримку та розвиток освіти, гранти, кошти країни перебування або власні кошти учасників академічної мобільності. В умовах, коли держава фінансує лише зарплату викладачам, студентські стипендії та частину коштів на комунальні послуги, вітчизняні навчальні заклади не можуть організувати академічну мобільність на необхідному рівні.

Для України досягнення ефективної міжнародної академічної мобільності можливе лише за умови формування продуктивної системи національної академічної мобільності, організаційно-економічного механізму та готовності до партнерства суб'єктів процесу академічного обміну. Розвиток академічної мобільності пришвидшить інтеграцію країни в європейський освітній простір, розвиток освітніх технологій та покращить якість освіти до світового рівня, покращить державний бюджет, який можна

інвестувати в розвиток української системи освіти якість трудових ресурсів. тощо [7, с. 35].

Для проведення освітніх реформ необхідно встановити правильні критерії оцінки надання якісних освітніх послуг та кожного навчального закладу як суб'єкта надання освітніх послуг.

Також необхідні зміни в державній політиці та інституційних відносинах: достатнє фінансування, розширення автономії навчальних закладів, демократизація освіти загалом [7, с. 36].

У той же час, за нинішньої системи прийняття політичних рішень, будь-які рекомендації щодо децентралізації освіти не прийматимуться, оскільки державне управління в Україні все ще не охоплює участі громадськості та незалежних експертів у навчальному процесі. Відсутність діалогу негативно позначається не лише на політиці державної освіти, а й на соціальному кліматі [27, с. 236].

Ось чому міжнародна допомога та європейський та світовий досвід є важливими ресурсами, якщо вони використовуються для координації зусиль усіх учасників процесу освітньої політики, що має забезпечити модернізацію освіти в Україні під час децентралізації влади.

Враховуючи європейський досвід державної політики у галузі освіти, ми вважаємо за необхідне реалізувати в Україні наступні рекомендації: на національному рівні - щодо підходів до фінансування на рівні місцевого самоврядування, державної політики у галузі навчальних планів, підручників, підготовка вчителів, прозорі механізми контролю якості освіти (інспекційна служба, зовнішнє оцінювання, система контролю якості освіти); на рівні органів місцевого самоврядування - щодо фінансування шкіл та реалізації освітньої політики відповідно до місцевих потреб, залучення громад до освіти, моніторингу якості освіти на регіональному рівні; на рівні навчальних закладів - щодо залучення громадськості до планування розвитку школи, проведення самооцінки навчального закладу.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Незважаючи на використання децентралізації управління освітою як одного з ключових напрямків вітчизняної освітньої політики, сучасним законодавством на сьогодні основними повноваженнями у цій галузі є центральний уряд, а саме Міністерство освіти і науки. Такі важливі політичні документи, як Державна національна програма освіти (Україна XXI століття) [50] та Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [53], що наголошують на необхідності децентралізації, не містять пропозиції щодо розподілу влади між центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також пропозиції щодо ефективного перерозподілу функцій у сфері управління освітою. Водночас повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до законодавства про освіту більш дублюються, що призводить до конкуренції компетенцій при реалізації освітньої політики.

З огляду на це, особливу роль відіграє розподіл функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади з делегуванням базових повноважень у галузі освіти територіальній громаді та визначення оптимального розподілу повноважень між місцевими державними адміністраціями та місцевими урядами, які краще враховуватимуть територію [59, с. 269].

Найпоширенішим у галузі освіти є повноваження органів місцевого самоврядування розробляти місцеві програми розвитку освіти, інші цільові програми у цій галузі. Відповідно до ст. 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" лише на пленарних засіданнях районних та обласних рад вирішуються питання, що стосуються затвердження цільових програм, заслуховування звітів про їх виконання. Стаття 26 Закону передбачає, що лише на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської

ради вирішується питання про затвердження цільових програм з інших питань місцевого самоврядування [36].

Підготовка цих програм, згідно зі ст. 27 Закону, їх внесення на розгляд ради, організація їх реалізації входить до компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Тому Закон встановлює право органів місцевого самоврядування затверджувати місцеві програми розвитку освіти, а також інші цільові програми у цій галузі. Місцеві програми дають змогу враховувати особливості соціального розвитку певного регіону, виявляти фінансові можливості для підвищення рівня розвитку освіти та важливі завдання, що потребують швидкого вирішення [36].

Відповідно до ст. 14 Закону "Про освіту" місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування реалізують державну політику в галузі освіти в межах своєї компетенції. Аналіз цієї норми дає змогу визначити основні функції місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування щодо управління освітою: 1) забезпечення розвитку мережі освітніх установ, зокрема фінансування витрат на їх утримання під час перебування у комунальній власності ; 2) забезпечення заходів щодо управління освітою на місцях, у тому числі шляхом створення відповідних органів; 3) здійснення соціального захисту освітян, учнів та студентів; 4) встановлення потреб у державному замовленні на підготовку професійно-технічного персоналу для регіону [39].

Таким чином, Закон закріплює спільні повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері управління освітою, а для їх диференціації потрібно посилатися на спеціальне законодавство, яке визначає правовий статус цих органів.

Так, відповідно до ст. 22 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999 р. [34], місцеві державні адміністрації проводять у певній галузі державну політику в галузі освіти, зокрема, здійснюють загальне керівництво навчальними закладами в межах управління, матеріальне та фінансове програмне забезпечення. Повноваження органів

місцевого самоврядування у галузі освіти закріплені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» і поділяються на власні та делеговані. Однак органи місцевого самоврядування здійснюють управління освітою в галузі освіти лише на рівні територіальних громад сіл, селищ, міст, а на рівні районів та областей закріплено передачу відповідних повноважень місцевим державним адміністраціям.

Розглянемо фінансування освіти в Україні, органи місцевого самоврядування, рис. 3.1.

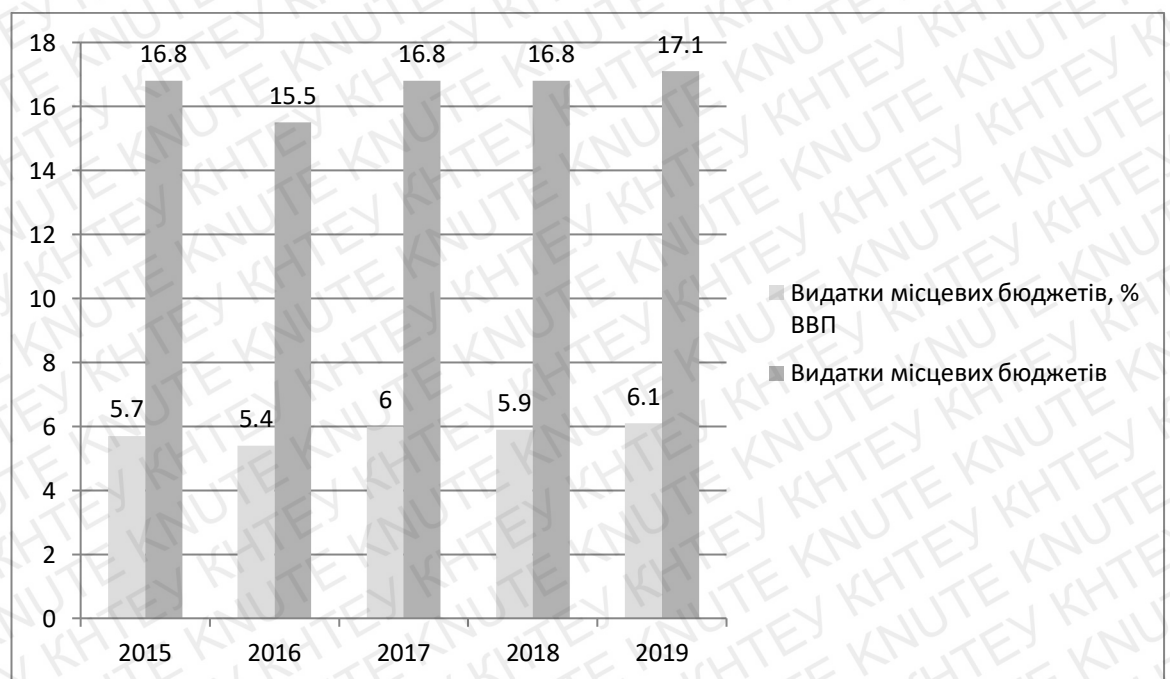

Рис. 3.1 – Видатки місцевого бюджету України на освіту у 2015–2019

рр.

Джерело: сформовано автором за[34]

До повноважень самоврядних органів виконавчих органів сільських, селищних та міських рад відноситься управління навчальними закладами, які належать або делегуються територіальним громадам; забезпечення отримання неповнолітніми повної загальної середньої освіти, а також соціального захисту вчителів та учнів (пільгові поїздки, медичне обслуговування та харчування у навчальних закладах). Держава делегує

органам місцевого самоврядування повноваження забезпечувати наявність та безкоштовну освіту в певній області; організація реєстрації дітей дошкільного та шкільного віку; здійснення певних заходів у сфері соціального захисту (допомога випускникам навчальних закладів у працевлаштуванні; безкоштовне надання підручників малозабезпеченим студентам, створення умов для самоосвіти; забезпечення працівників освіти, що працюють у сільській місцевості, встановлення законодавчих пільг) тощо. Так, на рівні сіл, селищ, міст суб'єктами управління освітою є сільські, селищні, міські ради та місцеві державні адміністрації, на рівні районів та областей - лише місцеві державні адміністрації, хоча ці навчальні заклади фінансуються з місцеві бюджети. Крім того, делеговано більшість повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі освіти, що означає підзвітність та контроль за їх виконанням перед державою. Водночас саме органи місцевого самоврядування повинні мати більшість повноважень самоврядування щодо розвитку освіти [59, с. 271].

Розглянемо видатки місцевих бюджетів за рівнями освіти, рис. 3.2.

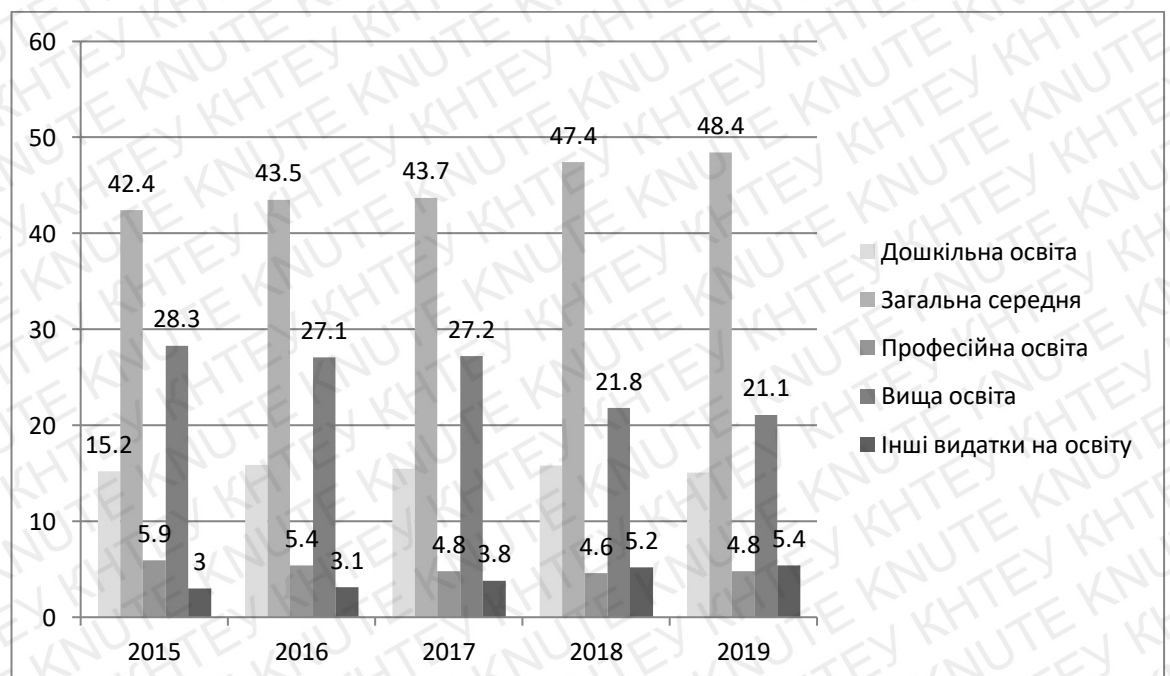

Рис. 3.2 – Видатки місцевих бюджетів за рівнями освіти

Джерело: сформовано автором за[34].

Передача повноважень районними та обласними радами адміністраціям освіти не відповідає характеру місцевого самоврядування як "права та реальної спроможності місцевої громади вирішувати місцеві питання самостійно або під відповідальність органів місцевого самоврядування та чиновники". Адже інтереси територіальних громад представляють органи місцевого самоврядування, відповідальні за територіальні громади, тоді як на діяльність місцевих державних адміністрацій громада не впливає. Однак така ситуація зумовлена відсутністю відповідних органів виконавчої влади в районних та обласних радах, на відміну від сільських, селищних та міських рад. Тому в процесі адміністративної реформи важливу роль відіграє вирішення питання про створення необхідної організаційної структури органів місцевого самоврядування, зокрема, як це визначено Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації, затвердженою Кабінетом Міністрів України. Міністрів України з 01.04.2014. рівні представницьких органів місцевого самоврядування з їх виконавчими органами ", що дозволить здійснювати повноваження самоврядування без їх передачі органам виконавчої влади [45].

Органам управління освітою, відповідно до ст. 11 Закону "Про освіту", крім місцевих державних адміністрацій також формуються ними (місцеві органи управління освітою, які під час здійснення своїх повноважень підпорядковуються місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування та відповідним державним органам управління освітою [39].

Враховуючи те, що районні та обласні ради не впроваджують у поточний період управління в галузі освіти, районні та регіональні органи освіти є структурними підрозділами відповідних державних адміністрацій, і лише на рівні сіл, селищ, міст створюють управління освітою сільський, селищний, міський заради.

Далі розглянемо розподіл фінансування освіти за джерелами, рис. 3.3.

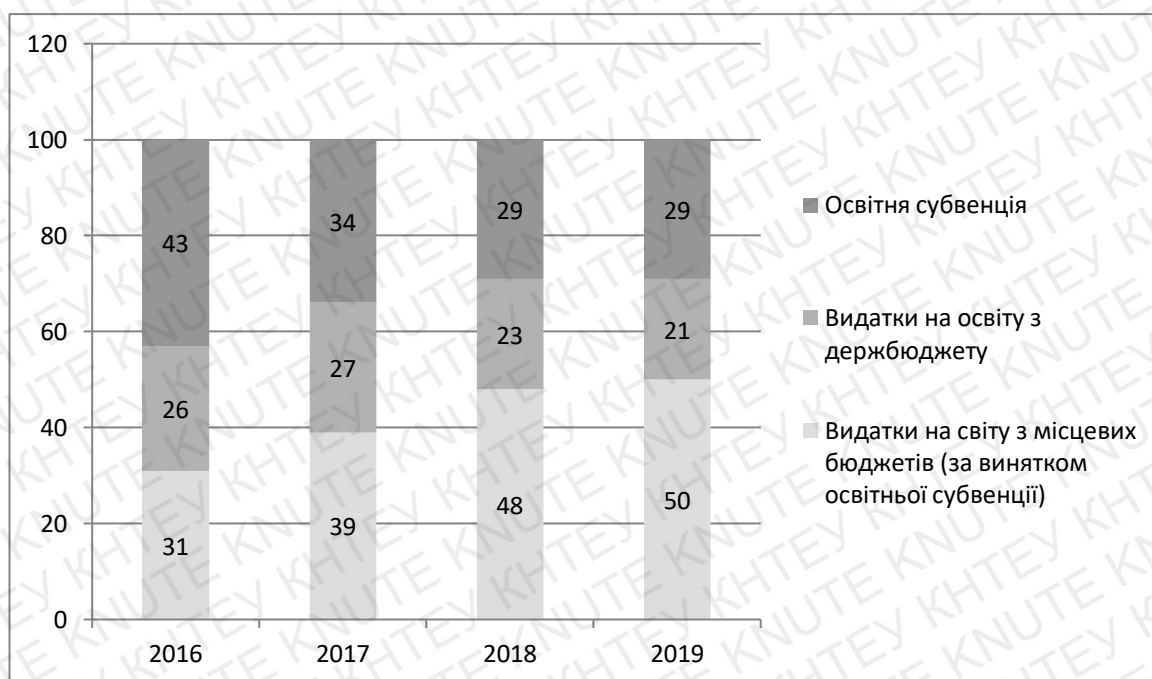

Рис. 3.3 – Розподіл фінансування видатків на освіту за джерелами, %
Джерело: сформовано автором за[39]

Як бачимо, у 2016–2017 рр. частка видатків державного бюджету на фінансування освіти залишалася приблизно на одному рівні: у 2016 р. вона становила 26%, у 2017 р. - 27%. У 2018–2019 рр. Ця частка незначно зменшилась - до 23% у 2018 р. Та до 21% - у 2019 р. Частка освітньої субвенції, спрямованої на забезпечення заробітної плати вчителів, становила від 29 до 43% витрат на освіту. Частка власних видатків місцевих бюджетів протягом 2016–2019 років стабільно зростала з 31 до 50% загальних видатків разом із передачею додаткових повноважень місцевим органам влади в рамках процесу децентралізації.

Таким чином, в результаті поточного розподілу владних повноважень не існує органу, який відповідав би перед громадянами за надання освіти на місцевому рівні. На наш погляд, органи місцевого самоврядування повинні стати головним органом, уповноваженим здійснювати управління освітою на рівні територіальних громад, тоді як місцеві державні адміністрації повинні реалізовувати державну освітню політику лише на місцях [59, с. 272].

Ця посада відповідає вимогам Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації: ключовими повноваженнями органів місцевого самоврядування базового рівня має бути забезпечення: управління загальноосвітніми, дошкільними та позашкільними навчальними закладами; регіональний рівень - забезпечення професійно-технічної освіти. Таким чином, чіткий розподіл відповідальності за управління освітою, як між різними органами місцевого самоврядування, так і між органами виконавчої влади на принципі субсидіарності, буде зосереджений на людині, її інтересах та потребах. Оновлена система місцевого самоврядування повинна забезпечити демократизацію та прозорість процесу державного управління в освіті. Це змінить поняття з "людина - це ресурс" на "людина - це партнер", наприклад у відносинах між викладачами та керівниками навчальних закладів, між керівниками навчальних закладів та керівниками органів місцевого самоврядування [59, с. 272].

В контексті реалізації норм Державної національної програми "Освіта" ("Україна ХХІ століття") щодо переходу від державного управління до державного управління важливо залучати представників місцевих громад безпосередньо до управління освітою. Забезпечення тісної співпраці між органами державної освіти на всіх рівнях, освітніми закладами, науково-дослідними установами, громадським самоврядуванням та їхніми обов'язками в межах своїх повноважень повинно мати важливе значення для реформування управління освітою. Зрештою, сьогодні державне управління освітою має формальний характер і в нинішньому вигляді лише дискредитує цю ідею.

Наприклад, шкільні батьківські ради, які за своїм змістом, формою та методами навчання повинні бути активними учасниками освітнього процесу, практично перетворюються на центри фінансової підтримки закладів.

Громадські слухання є найефективнішим способом залучення громадськості до вирішення питань розвитку освіти в певній галузі. Відповідно до ст. 13 Закону "Про місцеве самоврядування в Україні" [36]

територіальна громада має право проводити громадські слухання - зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть слухати їх, піднімати питання та вносити пропозиції щодо місцевих питань. значення.

Тому основні питання щодо управління освітою слід вирішувати за участю членів громади, що дозволить говорити про реальність, а не про декларативні вимоги до державно-державного управління освітою [59, с. 273].

Сьогодні вітчизняний уряд не передбачає участі громадськості в освітньому процесі. Відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації, для оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчими органами необхідно забезпечити: вдосконалення системи залучення громадськості до управлінських рішень та контролю за їх виконанням .

Децентралізацію в управлінні освітою потрібно проводити систематично, між державою та громадянським суспільством, між органами влади та одержувачами освітніх послуг, між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

До компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад входить повноваження брати участь у соціальному діалозі - процес визначення позицій, досягнення спільних домовленостей та сторін, що виражають інтереси місцевих громад, органів місцевого самоврядування, освітян, роботодавців щодо формування та реалізації освітня політика. Соціальний діалог здійснюється у формі обміну інформацією; консультації; примирні процедури. Таким чином, слід проводити обмін інформацією та консультації з метою уточнення позицій, пошуку компромісів та прийняття спільних рішень щодо розвитку освіти, процедур координації, врахування позицій сторін, розробки компромісних рішень у процесі підготовки законодавства, регіональної та місцевої освіти програми розвитку. , інші цільові програми у цій галузі [59, с. 273].

Соціальний діалог з громадськістю відіграє важливу роль у вирішенні питань, пов'язаних з реорганізацією мережі освітніх установ, особливо у сільській місцевості. Приймаючи рішення про створення, об'єднання чи ліквідацію навчальних закладів, органи місцевого самоврядування повинні вивчати громадську думку (у тому числі шляхом громадських слухань), консультуватися з членами громади, приймаючи компромісні рішення з урахуванням соціально-економічних факторів.

Окрім безпосередньої участі в освітній політиці, громади повинні мати реальні можливості та важелі для моніторингу роботи органів місцевого самоврядування щодо управління освітою, включаючи розподіл фінансових ресурсів та якість освітніх послуг. Це залучення громади спрямоване на вирішення проблеми підзвітності. Для цього громаді потрібні спеціальні знання, вміння та навички для організації спілкування та діалогу. Роль регіонів, батьків та місцевих громад у здійсненні місії середньої освіти, яка враховує інтереси самої освіти та виражає потреби в освіті з боку суспільства [59, с. 274].

Проблема утримання навчальних закладів з місцевих бюджетів часто полягає у залишковому характері їх фінансування. Тому в процесі формування видатків на освіту органи місцевого самоврядування повинні керуватися ідеєю інвестиційного характеру видатків на освіту, розглядаючи їх як фактор соціально-економічного розвитку відповідних територій у майбутньому. Важливо також закріпити достатню податкову базу, яка дозволить органам місцевого самоврядування здійснювати свої повноваження, зокрема у сфері освіти, враховуючи об'єктивні критерії державного фінансування делегованих повноважень.

Перехід від державного до державно-громадського управління освітою вимагає оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчими органами на основі субсидіарності та децентралізації. Місцеві органи влади повинні стати ключовим гравцем в управлінні освітою на місцевому та регіональному рівнях. При цьому

важливим є регулювання формування виконавчих органів районних та обласних рад щодо реалізації освітньої політики, а також залучення громадськості до розробки управлінських рішень у галузі освіти та контролю за їх виконанням. Децентралізацію управління освітою слід проводити з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку регіонів, інтересів місцевих громад, можливостей фінансової підтримки.

ВИСНОВКИ

1. Проведений теоретичний аналіз функцій органів влади у сфері освіти, дозволив з'ясувати, що правове регулювання функціонування органів державної влади в сфері освіти України передбачає формування потрібної правової бази, в першу чергу ухвалення законодавчих актів, а їх, деталізація і уточнення проводиться у підзаконних нормативно-правових документах. Найважливішими нормативними актами, які формують основу правового регулювання державної політики у сфері освіти являються закони України – Конституція України, закони «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», та інші закони.

Встановлено, що державну політику у сфері освіти формує Верховна Рада України, а впроваджують Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, інші центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування і органами функціональної компетенції (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти).

2. Таким чином, місцеве самоврядування вважається можливість громадян, які наділяються відповідною владою здійснювати управління справами місцевого значення та вирішувати нагальні питання на конкретній території.

Встановлено, що органи місцевого самоврядування відіграють вагоме значення в організації освітньої діяльності, виконуючи організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції. Їх діяльність у сфері освіти реалізується в певних напрямках, зокрема: організаційна робота й управління системою освіти; освітньо-виховна діяльність; науково-методична підготовка вчителів; соціальне забезпечення учасників освітнього процесу; матеріально-технічне забезпечення установ освіти; видавнича діяльність.

3. Проведений аналіз сучасного стану роботи органів державної влади у сфері освіти дозволив з'ясувати, що державна політика у сфері освіти і

науки має важливе значення у забезпеченні розвитку людського капіталу, одержанні економічної вигоди у формі сталого зростання й конкурентної економіки, формування суспільного та особистого добробуту.

З'ясовано, що основним органом влади у сфері освіти виступає Міністерство освіти і науки України, який є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах освіти і науки, наукової, діяльності, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду за роботою освітніх закладів.

Міністерство освіти і науки України відіграє першочергову роль у комплексному перетворенні освітньої галузі для забезпечення сучасної якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти.

Отже, нинішня реформа реалізується за такими ключовими напрямками: доступна та якісна дошкільна освіта; сучасна українська школа; розвинена професійна освіта; якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих.

Загалом, Міністерство освіти та науки України здійснює велику кількість функцій у сфері освіти України порівняно з Кабінетом Міністрів України та центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать освітні заклади.

4. Враховуючи європейський досвід здійснення державної політики в сфері освіти, вважаємо за необхідне імплементувати в Україні наступні рекомендації: на загальнодержавному рівні – стосовно підходів до фінансування на рівні місцевого самоврядування, державної політики у сфері навчальних програм, підручників, підвищення кваліфікації вчителів, забезпечення прозорих механізмів контролю за якістю освіти (інспекторська служба, зовнішнє оцінювання, система моніторингу якості освіти); на рівні органів місцевого самоуправління – стосовно фінансування шкіл і здійснення освітньої політики відповідно до місцевих потреб, залучення громад до проблем освіти, моніторингу якості освіти на регіональному рівні; на рівні навчальних закладів – стосовно залучення громадськості до планування

розвитку школи, проведення самооцінювання діяльності навчального закладу.

5. Управління освітою потрібно проводити системно, між державою і громадянським суспільством, між органами влади і отримувачами освітніх послуг, між державною виконавчою владою і місцевим самоврядуванням.

Так, при ухваленні рішень стосовно створення, об'єднання чи ліквідації навчальних закладів органи місцевого самоврядування мають обов'язково вивчати громадську думку, проводити консультації з членами громад, ухвалюючи компромісні рішення, враховуючи соціально-економічні чинники.

Таким чином, окрім безпосередньої участі у проведенні освітньої політики, громади повинні мати дійсні можливості та важелі для проведення контролю за роботою органів місцевого самоврядування стосовно управління освітою, в т.ч., за розподілом фінансових ресурсів та якістю освітніх послуг. Повинна стати помітною роль регіонів, батьків та місцевих громад для реалізації місії середньої освіти, яка враховує інтереси власне освіти і виражає потреби в освіті зі сторони суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право : підручник / за заг.ред.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2018. – 656 с.
2. Блійчик Л. О. Системи управління освітою / Л. О. Блуйчик // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. № 1. С. 109–118.
3. Богів Я.С. Поняття та принципи місцевого самоврядування. *Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 45-52.
4. Василенко И. А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: учеб. пособие / И. А. Василенко. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Логос, 2019. – 200 с.
5. Волкова Н. В. Місцеве самоврядування як суб'єкт управління освітою: кластерний підхід. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. фін. акад., 2014. 204 с.
6. Гальцова О.Л., Дмитриченко М.І. Міжнародна співпраця України з країнами Європи в галузі освіти. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 44. С. 21-26
7. Гладкий М.А. Удосконалення державного регулювання освітньої галузі України на основі світового досвіду. Публічне управління та митне адміністрування. 2016. №1. С. 32-37
8. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2016. № 1. С. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_12.pdf
9. Головін Р. Освітні реформи провідних країн світу як механізм державного управління / Р. Головін // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2019. – № 1. – С. 89–96.

10. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/385-2014-%D0%BF>
11. Державна політика: підручник / [ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін.]. К.: НАДУ, 2014. 448 с.
12. Дрешпак В. М., Липовська Н. А. Забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою: теоретичні та прикладні аспекти. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 5–6. С. 57–65.
13. Звіздай О.В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/3/07.pdf>
14. Жадько О. Суть, функції та напрями діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. С. 219-225
15. Жидков Г. Освіт України на сучасному етапі. Київ: СПД-ФО Парашин К. С., 2019. 172 с.
16. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навчальний посібник. К.: КНТ, 2010. 232 с.
17. Ковалів М.В. Правовий статус органів місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки: збірник наукових праць*. 2015. № 824. С. 45–49
18. Козирь Т.П. Муніципальна система управління якістю освітою у сфері розподілу повноважень. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2017. №3. С. 43-48
19. Комзюк В. Т. Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 5. С. 181–188. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm 2017 5 28.pdf.

20. Купченко Я. Є. Організація роботи органів державної влади в сфері освіти/ Н.Л. Новікова. // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с.

21. Курс адміністративного права України : підручник / [ред.: В. К. Колпаков та ін.]. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2020. – 872 с.

22. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

23. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР в редакції станом на 01.01.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

24. Красняков Є. Формування державної політики в галузі освіти України на загальнодержавному рівні. *Вісник державної служби України*. 2010. № 3. С. 19–24.

25. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз. К.: Вид-во НДПУ, 2004. 222 с.

26. Ладонько Л.С. Роль та функції місцевого самоврядування в системі публічної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 4 (55). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-4/doc/3/01.pdf>

27. Лопушинський І.П., Ковнір О.І. Європейський та світовий досвід реформування освіти в процесі децентралізації влади. Педагогічний альманах. 2017. Вип. 33. С. 230-237

28. Майданник О. Конституційне право України. Київ: Алерта, 2018. 380 с.

29. Назаренко О.А. Місцеве самоврядування: поняття, ознаки, функції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 21. С. 82-85

30. Петрашенко Д. Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 6. С. 141–144.

31. Питання забезпечення виконання покладених на Кабінет Міністрів України завдань і повноважень у сферах культури, освіти, науки, молоді, спорту та охорони здоров'я: Указ Президента України від 28.12.2012 № 765/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765/2012#Text>

32. Положення про Міністерство науки і освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 №630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

33. Положення про освітній округ: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2010 р. № 532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2010-%D0%BF#Text>

34. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

35. Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>

36. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Дата оновлення: 23.07.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

37. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. Дата оновлення: 14.05.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

38. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

39. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. Дата оновлення: 23.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19>

40. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 №2628-III. Дата оновлення: 20.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2628-14>

41. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №463-IX. Дата оновлення: 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/463-20>

42. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 №1841-III. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1841-14>

43. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10.02.1998 №103/98-ВР. Дата оновлення: 20.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/103/98-%D0%B2%D1%80>

44. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. Дата оновлення: 24.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>

45. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

46. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>

47. Про утворення територіальних органів Державної служби якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.04.2018 № 935. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/935-2018-%D0%BF#Text>

48. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 № 710-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>

49. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>

50. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

51. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#Text>

52. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

53. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

54. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. Вид. 9-е, зі змін. Л.: Край, 2007. 188 с.

55. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.

56. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>

57. Руденюк О.М. Місцеве самоврядування: словник-довідник. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 182 с.

58. Садова О. Г. Особливості застосування технології «партнерство у громаді» у практиці освітньої діяльності сільської школи. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1(53). С. 60–65.

59. Сахарук О.П. Удосконалення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері управління освітою. Актуальні проблеми державного управління. 2015. №1. С. 268-275

60. Сидоренко Т. О. Зарубіжний досвід контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права та основні напрямки його запозичення в Україні / Т. О. Сидоренко, П. Д. Матвієнко // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2019. – № 1 (ч. 1). – С. 120–129.

61. Сидорчук Л. А. Місцеве самоврядування у сфері забезпечення правопорядку: (національний та міжнародний досвід): монографія [за заг. ред. О. М. Бандурки]. Київ: КиМУ, 2009. 220 с.

62. Сиченко В. В. Механізми регулювання системи освіти: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / В. В. Сиченко. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – С. 168–283.

63. Савченко А. Європейські стандарти адміністративного процесу / А. Хворостянкіна // Юридичний журнал. – 2019. – № 11. – С. 100–109.

64. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

65. Тицька Я.О. Державна політика у сфері освіти: правовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. С. 55-60

66. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України: дис. доктора юрид. наук: 12.00.07. К., 2012. 514 с.

67. Щокін Р.Г. Поняття та особливості адміністративно-правового статусу Міністерства освіти та науки України. *Юридичний науковий журнал*. 2018. №3. С. 170-172

ДОДАТКИ

Дані
про кількість закладів позашкільної освіти усіх форм власності
у 2020 році (у розрізі областей)

№	Область	Заклади позашкільної освіти (профільні і комплексні)		Дитячо-юнацькі спортивні школи	
		к-сть закладів	чисельність дітей у них	к-сть закладів	чисельність дітей у них
1	Вінницька	51	36 830	11	4 243
2	Волинська	37	30 545	19	8 752
3	Дніпропетровська	119	85 632	39	19 941
4	Донецька	62	55 908	7	2 815
5	Житомирська	53	33 729	8	3 068
6	Закарпатська	29	31 327	17	7 617
7	Запорізька	57	50 271	12	4 063
8	Івано-Франківська	58	37 924	22	11 398
9	Київська	82	85 833	29	13 331
10	Кіровоградська	80	55 322	17	6 769
11	Луганська	24	15 775	13	3 203
12	Львівська	79	55 591	31	13 061
13	Миколаївська	41	35 339	19	5 453
14	Одеська	73	92 264	34	14 027
15	Полтавська	67	38 675	16	5 545
16	Рівненська	37	32 075	16	6 574
17	Сумська	55	53 896	27	8 582
18	Тернопільська	41	24 297	8	2 101
19	Харківська	72	101 320	40	27 362
20	Херсонська	50	29 309	20	7 937
21	Хмельницька	46	37 835	27	8 956
22	Черкаська	53	38 994	14	4 466
23	Чернівецька	30	22 051	15	6 508
24	Чернігівська	47	29 143	22	7 539
25	м. Київ	46	80 605	23	15 207
Усього		1 389	1 190 490	506	218 518

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В
СФЕРІ ОСВІТИ

Студентки 2 курсу, 4мз групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Купченко
Яна
Євгеніївна

Науковий керівник
д. е.н.,
доцент

(підпис керівника)

Новікова
Наталія
Леонідівна

Гарант освітньої програми
д.е.н.,
Доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів висновків та одного додатку, списку використаних джерел 67 найменувань.

Основний зміст роботи викладено на 68 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 12 рисунків та одну таблицю.

Метою роботи є поглиблення теоретичних засад організації роботи органів державної влади в сфері освіти та розроблення рекомендацій щодо напрямів їх удосконалення.

Основними завданнями є:

- дослідити теоретико-методичні аспекти організації роботи органів державної влади в сфері освіти ;
- проаналізувати функції органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері освіти;
- проаналізувати аналіз сучасного стану роботи органів державної влади в сфері освіти ;
- дослідити імплементацію світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти;

– визначити напрями удосконалення роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти.

Об'єктом дослідження є процес організації роботи органів державної влади в сфері освіти.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної є теоретичні та прикладні аспекти організації роботи органів державної влади в сфері освіти.

У роботі були використані загальнонаукові методи індукції, дедукції, порівняння, класифікації та узагальнення для виділення особливостей функціонування органів державної влади в сфері освіти. Методи аналізу використовувалися для дослідження сучасного стану роботи органів державної влади у сфері освіти. Метод порівняння та логічного аналізу було використано у вивченні зарубіжного досвіду здійснення державної політики в сфері освіти.

У першому розділі досліджено теоретико-методичні засади організації роботи органів державної влади в сфері освіти, визначені їх функції та розглянуто нормативно- правові засади їх функціонування

У другому розділі проаналізовано організацію роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації, проведено дослідження світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти з метою його імплементації в Україні.

У третьому розділі запропоновані напрями удосконалення організації роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлено основи функціонування органів державної влади у сфері освіти. Проведено аналіз сучасного стану роботи органів державної влади в сфері освіти та запропонованні основні положення щодо удосконалення організації роботи органів самоврядування у сфері освіти.

У першому розділі досліджено теоретико-методичні засади організації роботи органів державної влади в сфері освіти, визначені їх функції та розглянуто нормативно- правові засади їх функціонування.

У другому розділі проаналізовано організацію роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти в умовах децентралізації, проведено дослідження світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти з метою його імплементації в Україні.

У третьому розділі запропоновані напрями удосконалення організації роботи Міністерства освіти і науки України у сфері освіти.

Ключові слова: освіта, державна влада, Міністерство освіти і науки України, органи державної влади, органи самоврядування.

Annotation

The final qualification work highlights the basics of the functioning of public authorities in the field of education. An analysis of the current state of work of public authorities in the field of education and proposing the main provisions for improving the organization of self-government in the field of education.

In the first section the theoretical and methodical bases of the organization of work of public authorities in the field of education are investigated, their functions are defined and normative-legal bases of their functioning are considered.

The second section analyzes the organization of the Ministry of Education and Science of Ukraine in the field of education in the context of decentralization, conducted a study of world experience in implementing public policy in the field of education in order to implement it in Ukraine.

The third section offers ways to improve the organization of the Ministry of Education and Science of Ukraine in the field of education.

Key words: education, state power, Ministry of Education and Science of Ukraine, state authorities, self-government bodies.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу
на тему «**Організація роботи органів державної влади в сфері освіти**»,
студента ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Київського національного торговельно-економічного університету
Купченко Яни Євгенівни

Випускна кваліфікаційна робота виконана на актуальну тематику. Освіта являється стратегічним ресурсом покращення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави. Тож, сьогодні існує вагома потреба у виваженій, прозорій і відповідальній діяльності органів державної влади, які реалізують державну політику у сфері освіти України, яка більшою мірою залежить від досконалого і ефективного правового регулювання.

Державна політика у сфері освіти – це визначена законодавством сукупність дій органів державної влади стосовно формування й реалізації стратегічних завдань сфери освіти, удосконалення та розвитку системи для задоволення потреб людини й суспільства.

Міністерство освіти і науки України відіграє першочергову роль у комплексному перетворенні освітньої галузі для забезпечення сучасної якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти. Отже, нинішня реформа реалізується за такими ключовими напрямками: доступна та якісна дошкільна освіта; сучасна українська школа; розвинена професійна освіта; якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих.

В першому розділі автор розглядав нормативно-правові засади функціонування органів державної влади в сфері освіти; функції органів місцевого самоврядування в сфері освіти.

В другому розділі було проаналізовано сучасний стан роботи органів державної влади у сфері освіти; імплементація світового досвіду здійснення державної політики в сфері освіти.

В третьому розділі автором запропоновано удосконалення організації роботи органів самоврядування у сфері освіти.

Випускна кваліфікаційна робота є актуальною та містить практичні рекомендації. Робота відповідає основним вимогам та може бути допущеною до захисту.

Начальник відділу освіти
Бородянської
райдержадміністрації

М.І. Кухар

В.І.Кухар

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Лурченко Ілля Олександрович,

повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з
використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній
кваліфікаційній роботі на тему:

«Організація роботи органів державної влади в соціальній мережі Facebook»

не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання
прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні
посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному
варіантах. Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

16 листопада 2020 року

 (підпис)

Регистрация в системе Антиплагиат: x Антиплагиат онлайн, проверка: x Результаты проверки - Антиплагиат: x Краткий отчет - Антиплагиат: x

users.antiplagiat.ru/report/summary/1

Сервисы Новая вкладка Головна, Ваші фіна...

Оригинальность 80,6% Заимствования 19,4% Цитирования 0% Самоцитирования 0%

Полный отчет Краткий отчет История отчетов РАСПЕЧАТАТЬ ВЫГРУЗИТЬ СОЗДАТЬ ССЫЛКУ

Свойства документа

ОТЧЕТ №1 Проверено: 26.11.2020 20:06:00

Начало проверки: 26.11.2020 20:05:49
Длительность проверки: 00:00:11

Параметры проверки

Модуль поиска Заимствования Самоцитирования Цитирования Оригинальность

Модуль поиска Интернет 19,4% 0% 0% 80,6%

Статистика по документу

ГЛАВНАЯ ИСТОРИЯ ОБНОВЛЕНИЙ ПОМОЩЬ КОНТАКТЫ

Сайт для корпоративных клиентов Пользовательское соглашение Соглашение об обработке персональных данных АО "Антиплагиат" 2005-2020 © Все права защищены

https://users.antiplagiat.ru/report/summary/1#tab-2

Fwd: marіsterська робота x FILE VIEW x (3692) Вхідні • yalina_kupci: x Антиплагиат онлайн, про: x Антиплагиат онлайн - про: x

content-watch.ru/text/

Сервисы Новая вкладка Головна, Ваші фіна...

управлінський персонал закладу освіти, що, безперечно, сприяє налагодженню їхньої тісної взаємодії, підвищенню ролі освітніх закладів в житті територіальної громади, розвитку та зміцненню шкільного само-врядування та кращому впровадженню освітніх завдань. В той же час, варто відмітити недостатнє залучення батьків до співпраці закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування. Отже, органи місцевого самоврядування відіграють вагоме значення в організації освітньої діяльності, виконуючи організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції. Їх діяльність у сфері освіти реалізується в певних напрямках, зокрема: організаційна робота й управління системою освіти; освітньо-виховна діяльність; науково-методична підготовка вчителів; соціальне забезпечення учасників освітнього процесу; матеріально-технічне забезпечення установ освіти; видавнича діяльність.

Уникальность текста: **86.1%**
показать все совпадения

Адрес страницы	Сколько совпало	Совпадения
https://skaz.com.ua/finans/587/index.html	9,4%	показать
https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z...	6,9%	показать

Нужен уникальный контент? Править этот текст Новая проверка

Антиплагиат-проверка онлайн - бесплатно, быстро, и без регистрации! Тщательный анализ текста и поиск копий в Интернете. Специально разработанный алгоритм проверит ваш текст на уникальность и сразу скажет результат. Наш сервис умеет определять рерайт и другие способы уникализации текста.

Проверяй 150 текстов в день и даже больше!

Згода

Я, Гуменко Яна Євгенівна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Організація роботи органів державної влади в сфері освіти» несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

« 26 » листопада 2020 року
()

Підпис

Гуменко Я.Є.

Прізвище, ініціали